

PROGRAM „UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE”
ZAPROSZENIE DO SKŁADANIA WNIOSKÓW 2011-2013
PRIORYTETY STRATEGICZNE

1. Ogólne i szczegółowe cele programu „Uczenie się przez całe życie”	4
2. Ogólny kontekst polityczny	5
3. Priorytety ogólne	6
4. Warunki programu międzysektorowego	8
5. Jak korzystać z tego dokumentu	9
1. Comenius – Edukacja Szkolna	9
1.1 Mobilność i partnerstwa	12
1.2 Projekty wielostronne	12
1.2.1 Rozwój szkół, wspieranie umiejętności kierowniczych i związków ze światem pracy	12
1.2.2 Rozwój metod nauczania i uczenia się	13
1.2.3 Wsparcie sprawności czytania i pisania oraz „kluczowych kompetencji o charakterze ogólnym”	13
1.2.4 Zmniejszenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, poprawa poziomu nauczania wśród uczniów ze środowisk migrantów oraz promowanie równości płci i integracyjnych metod nauczania	13
1.3 Sieci	14
1.3.1 Wspieranie przedsiębiorczości i związków ze światem pracy	14
1.3.2 Zwiększanie atrakcyjności nauki przedmiotów ścisłych i przyrodniczych	14
1.3.3 Rozwój wczesnej i przedszkolnej edukacji i opieki	15
1.3.4 Rozwijanie kształcenia specjalnego w celu integracji wszystkich młodych ludzi, w szczególności młodych osób niepełnosprawnych	15
2. Erasmus – Szkolnictwo wyższe, w tym kształcenie i szkolenie zawodowe na poziomie szkolnictwa wyższego	15
2.1 Mobilność	18
2.2 Projekty wielostronne	19
2.2.1 Współpraca między instytucjami szkolnictwa wyższego a przedsiębiorstwami	19
2.2.2 Włączenie społeczne w ramach szkolnictwa wyższego	19
2.2.3 Strategie mobilności i usuwanie barier dla mobilności na poziomie szkolnictwa wyższego	20
2.2.4 Wsparcie programu modernizacji szkolnictwa wyższego (w tym reforma planów zajęć, zarządzania i finansowania)	21
Projekty realizowane w ramach tego priorytetu powinny wspierać działania zgodne z programem modernizacji szkolnictwa wyższego. Należy zauważyć, że priorytet ten zastępuje działania „Opracowywanie programów nauczania” i „Modernizacja szkolnictwa wyższego”, które poprzednio były realizowane osobno w ramach programu Erasmus.	21

2.2.5	Wspieranie doskonalenia i innowacyjności w szkolnictwie wyższym	21
2.3	Sieci akademickie.....	22
3.	Leonardo da Vinci – Wstępne i ustawiczne kształcenie i szkolenie zawodowe.....	22
3.1	Mobilność i partnerstwa.....	24
3.2	Wielostronne projekty na rzecz transferu innowacji.....	25
3.2.1	Zachęcanie do współpracy między sektorem kształcenia i szkolenia zawodowego a światem pracy	25
3.2.2	Wspieranie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, instruktorów zawodu i opiekunów dydaktycznych zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym oraz kierowników instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego.....	26
3.2.3	Promowanie zdobywania kluczowych kompetencji w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	26
3.2.4	Rozwój i przekazywanie strategii mobilności w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	27
3.2.5	System ECVET służący osiągnięciu przejrzystości i uznawaniu wyników nauczania i kwalifikacji	28
3.2.6	Ulepszenie systemów zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego	28
3.3	Projekty wielostronne – rozwój innowacyjności.....	29
3.3.1	Wdrożenie systemu ECVET służącego osiągnięciu przejrzystości i uznawaniu wyników nauczania i kwalifikacji	29
3.3.2	Ulepszenie systemów zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego	30
3.3.3	Rozwój umiejętności zawodowych z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy - Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy	30
3.4	Sieci	31
3.4.1	Współpraca między sektorem kształcenia i szkolenia zawodowego a światem pracy.	31
3.4.2	Rozwój strategii mobilności w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego	31
4.	Grundtvig – kształcenie dorosłych	31
4.1	Mobilność i partnerstwa.....	33
4.2	Projekty wielostronne.....	33
4.2.1	Zdobycie kluczowych kompetencji poprzez kształcenie dorosłych.....	34
4.2.2	Rola kształcenia dorosłych w zwiększaniu włączenia społecznego i równości płci....	35
4.2.3	Kształcenie międzypokoleniowe; kształcenie dla seniorów; kształcenie w rodzinie...	35
4.2.4	Zapewnianie jakości kształcenia dorosłych, w tym rozwoju zawodowego pracowników	35
4.3	Sieci	36
4.3.1	Promowanie spójności społecznej poprzez zapewnienie określonym grupom społecznym lepszych możliwości w zakresie kształcenia dorosłych	36
1.	Działanie kluczowe 1 – współpraca strategiczna i Innowacyjność.....	37
1.1	Wizyty studyjne ekspertów i urzędników w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego (mobilność)	37
1.2	Analizy i badania porównawcze	38
1.2.1	Świadczenie usług kształcenia dorosłych i popyt na nie.....	38
1.2.2	Uzyskiwanie kompetencji kluczowych podczas kształcenia i szkolenia przez całe życie	39
1.2.3	Włączenie społeczne w kształceniu i szkoleniach, w tym integracja migrantów	39
1.2.4	Atrakcyjność kształcenia i szkolenia zawodowego.....	39
1.2.5	Pomiar kompetencji i przewidywanie przyszłych umiejętności.....	39
1.3	Sieci	39

1.3.1	Promocja strategii uczenia się przez całe życie, w tym ścieżek pomiędzy różnymi sektorami kształcenia i szkolenia	40
2.	Działanie kluczowe 2 – Języki obce	40
2.1	Projekty wielostronne.....	41
2.1.1	Współpraca między środowiskami edukacji, szkoleń i pracy	41
2.1.2	Promocja i zachęcanie do nauki mniej rozpowszechnionych języków europejskich ..	41
2.1.3	Promowanie zdobywania kompetencji kluczowych w ramach systemu kształcenia i szkolenia	41
2.1.4	Wzmocnienie włączenia społecznego i równości płci w zakresie edukacji, w tym integracji migrantów	41
2.1.5	Promowanie nauki języków państw sąsiednich.....	42
2.2	Sieci	42
2.2.1	Wzmocnienie włączenia społecznego i równości płci w zakresie kształcenia, w tym integracji migrantów	42
2.2.2	Szkolenia i współpraca w dziedzinie przekładu literackiego	42
2.2.3	Upowszechnianie wyników projektów, które otrzymały Europejski Znak Innowacyjności w Zakresie Nauczania Języków Obcych oraz promowanie tworzenia sieci między nimi	42
2.2.4	Promowanie nauki języków państw sąsiednich.....	42
3.	Działanie kluczowe 3 – Technologie Informacyjno-Komunikacyjne (TIK).....	43
3.1	Projekty wielostronne.....	43
3.1.1	Wzmacnianie kompetencji o charakterze ogólnym, takich jak kompetencje informatyczne, które stanowią pomost między światem edukacji a światem pracy	43
3.1.2	Innowacyjne metody nauczania i oceny dla celów zróżnicowanych ścieżek kształcenia	44
3.2	Sieci	45
3.2.1	Ogólnoeuropejskie społeczności zainteresowanych osób promujące kompetencje informatyczne i inne kluczowe kompetencje o charakterze ogólnym potrzebne w życiu oraz do zdobycia zatrudnienia	45
3.2.2	Ogólnoeuropejskie społeczności osób dążących do ograniczenia informatycznego wykluczenia niektórych grup społeczno-ekonomicznych.....	45
4.	Działanie kluczowe 4 – upowszechnianie i wykorzystywanie wyników.....	46
4.1	Projekty wielostronne.....	46
4.1.1	Prowadzenia badań i identyfikacji barier oraz opracowywania skutecznych modeli rozpowszechniania i wykorzystywania wyników	46
4.1.2	Znaczenia wyników oraz ich rozpowszechniania i wykorzystania	47
4.1.3	Przekazywania i wdrażania wyników (powielania) lub wykorzystywania ich do tworzenia polityki.....	47
1.	Projekty dotyczące kształcenia (moduły Jeana Monneta, katedry Jeana Monneta oraz katedry Jeana Monneta ad personam).....	48
2.	Inne projekty naukowe i badawcze (centra doskonalenia Jeana Monneta, działalność informacyjna i badawcza oraz wielostronne grupy badawcze)	48

WPROWADZENIE

1. OGÓLNE I SZCZEGÓLNE CELE PROGRAMU „UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE”

Cele programu „Uczenie się przez całe życie” określono w art. 1 decyzji nr 1720/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiającej program działań w zakresie uczenia się przez całe życie¹ (dalej zwanej „decyzją ustanawiającą program”). Mają one zastosowanie do wszystkich części programu, a uzupełniają je cele szczegółowe i operacyjne określone dla każdego programu szczegółowego (wymienione w poszczególnych rozdziałach niniejszego zaproszenia do składania wniosków).

Ogólnym celem programu, określonym w artykule 1 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, jest „przyczynianie się, poprzez uczenie się przez całe życie, do rozwoju Unii Europejskiej jako społeczeństwa opartego na wiedzy, charakteryzującego się trwałym rozwojem gospodarczym, liczniejszymi i lepszymi miejscami pracy oraz większą spójnością społeczną przy jednoczesnym zapewnieniu należytej ochrony środowiska naturalnego dla przyszłych pokoleń”. Program ma w szczególności za zadanie promować wymianę, współpracę i mobilność pomiędzy systemami kształcenia i szkolenia w Unii Europejskiej, aby stały się one światowym punktem odniesienia w dziedzinie jakości.

Cele szczegółowe określone w art. 1 ust. 3 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) przyczynianie się do rozwoju uczenia się przez całe życie na wysokim poziomie, a także propagowanie osiągania jak najlepszych wyników, innowacji oraz europejskiego wymiaru systemów nauczania i praktyki w tej dziedzinie;
- b) wspieranie realizacji europejskiego obszaru uczenia się przez całe życie;
- c) wspieranie poprawy jakości, atrakcyjności i dostępności ofert w zakresie uczenia się przez całe życie w państwach członkowskich;
- d) wzmocnienie wkładu uczenia się przez całe życie w spójność społeczną, aktywność obywatelską, dialog międzykulturowy, równość płci oraz samorealizację;
- e) pomoc we wspieraniu kreatywności, konkurencyjności, szans na zatrudnienie oraz rozwoju ducha przedsiębiorczości;
- f) przyczynianie się do zwiększonego uczestnictwa w uczeniu się przez całe życie osób w każdym wieku, w tym osób o szczególnych potrzebach edukacyjnych oraz grup w niekorzystnej sytuacji, niezależnie od ich środowiska społeczno-gospodarczego;
- g) propagowanie nauki języków obcych i różnorodności językowej;
- h) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyki w zakresie uczenia się przez całe życie;

---

¹ Decyzja nr 1720/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiająca program działań w zakresie uczenia się przez całe życie
<http://eur-lex.europa.eu/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:327:0045:0068:PL:PDF>

- i) wzmacnianie roli uczenia się przez całe życie w tworzeniu poczucia obywatelstwa europejskiego, opartego na zrozumieniu i poszanowaniu praw człowieka i demokracji oraz zachęcaniu do tolerancji i szacunku dla innych ludzi i kultur;
- j) wspieranie współpracy w zapewnianiu wysokiej jakości we wszystkich dziedzinach kształcenia i szkolenia w Europie;
- k) zachęcanie do jak najlepszego wykorzystywania wyników, innowacyjnych produktów i procesów oraz do wymiany dobrych praktyk w dziedzinach objętych programem „Uczenie się przez całe życie” w celu poprawy jakości kształcenia i szkolenia.

2. OGÓLNY KONTEKST POLITYCZNY

Głównym priorytetem programu „Uczenie się przez całe życie” jest zwiększenie wkładu kształcenia i szkolenia w osiągnięciu celów przedstawionych w strategii UE 2020², aby tworzyć wartość poprzez wzrost oparty na wiedzy, zwiększyć możliwości ludzi w społeczeństwach integracyjnych oraz zapewnić obywatelom możliwości uczenia się i podnoszenia kwalifikacji przez całe życie, tak aby mogli opanować „nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”³.

Program ten wspiera w szczególności wdrożenie europejskiej polityki w zakresie kształcenia i szkolenia zgodnie z strategicznymi ramami europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia ET 2020⁴. Stosując otwartą metodę koordynacji, państwa członkowskie dążą do:

- **urzeczywistnienia koncepcji uczenia się przez całe życie i mobilności obywateli** poprzez wdrożenie strategii uczenia się przez całe życie, opracowanie ram i miar kwalifikacji w celu stworzenia bardziej elastycznych ścieżek kształcenia, a także poprzez promowanie mobilności edukacyjnej⁵ dla wszystkich uczniów, nauczycieli i instruktorów w całej Europie, w tym poprzez inicjatywę „Mobilna młodzież”;
- **poprawy jakości i efektywności kształcenia i szkolenia** poprzez umożliwienie wszystkim uczniom nabywania podstawowych umiejętności i kompetencji potrzebnych do zdobycia pracy, w tym poprzez inicjatywę „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”, zapewniając nauczanie i szkolenie nauczycieli na wysokim poziomie oraz zwiększając atrakcyjność i efektywność wszystkich poziomów kształcenia i szkolenia;

² Komunikat Komisji: Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. COM(2010) 2020: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLETE%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf> i konkluzje Rady z 25/26 marca 2010 r., EUCO 7/10: Konkluzje, I. Europa 2020: Nowa europejska strategia na rzecz zatrudnienia i wzrostu: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/113591.pdf

³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy – przewidywanie wymogów rynku pracy i potrzeb w zakresie umiejętności oraz ich wzajemne dopasowywanie. COM(2008) 868 wersja ostateczna: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0868:FIN:PL:PDF>

⁴ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1120_en.htm

⁵ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1292_en.htm

- **promowania równości, spójności społecznej i aktywnej postawy obywatelskiej** poprzez przeciwdziałanie nierównemu dostępowi do edukacji za pomocą wczesnej edukacji na wysokim poziomie, lepiej ukierunkowanego wsparcia oraz edukacji integracyjnej; a także
- **zwiększania kreatywności i innowacyjności na wszystkich poziomach kształcenia i szkolenia** poprzez wspieranie zdobywania kompetencji kluczowych o charakterze ogólnym oraz partnerstwo z szerszymi kręgami, w szczególności gospodarczymi, aby bardziej otworzyć instytucje edukacyjne i szkoleniowe na potrzeby rynku pracy i społeczeństwa jako całości.⁶

Pełen zestaw dokumentów referencyjnych dotyczących powyższych tematów został opublikowany na stronie internetowej Dyrekcji Generalnej ds. Edukacji i Kultury.⁷

Szczegółowy kontekst polityczny dotyczący edukacji szkolnej, szkolnictwa wyższego, szkolenia zawodowego oraz kształcenia dorosłych przedstawiony został w rozdziałach dotyczących programów sektorowych.

3. PRIORYTETY OGÓLNE

W oparciu o wyżej opisany kontekst polityczny, sformułowano następujące ogólne priorytety dla niniejszego zaproszenia do składania wniosków:

1. Opracowanie strategii uczenia się przez całe życie i mobilności

Priorytet ten jest zgodny z konkluzjami Rady w sprawie mobilności młodzieży⁸, zieloną księgą dotyczącą promowania mobilności edukacyjnej młodzieży⁹ oraz inicjatywą „Mobilna młodzież” ogłoszoną we wrześniu 2009 r. w wytycznych politycznych przewodniczącego Barroso dla Parlamentu Europejskiego i potwierdzoną we wniosku Komisji dotyczącym strategii Europa 2020¹⁰, w ramach której „Mobilna młodzież” została przedstawiona jako jedna z najważniejszych inicjatyw. W celu promowania rozwoju mobilności edukacyjnej, priorytetem będzie wspieranie inicjatyw mających na celu rozwój strategii mobilności i usuwanie przeszkód w tym zakresie.¹¹

W tym kontekście promować będziemy w szczególności inicjatywy współpracy między regionami różnych państw członkowskich. Strategie mobilności mogą również

⁶ Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram Europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (‘ET 2020’), (2009/C119/02): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:PL:PDF>

⁷ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc36_en.htm

⁸ Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 21 listopada 2008 r. w sprawie mobilności młodzieży (2008/C 320/03): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:320:0006:0009:PL:PDF>

⁹ COM(2009) 329 wersja ostateczna: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/mobility/com329_pl.pdf

¹⁰ Ibid 2.

¹¹ http://ec.europa.eu/education/news/news2540_en.htm

powstawać na poziomie sektorów (np. gałęzi przemysłu) lub w ramach współpracy między instytucjami oświatowymi.

Projekty powinny również uwzględniać dążenie do poprawy wyników kształcenia, efektywne poradnictwo dostępne przez całe życie oraz wdrożenie narzędzi, takich jak EQF i NQFs, Europass i ECVET, które wspierają uczenie się przez całe życie i mobilność.

2. Zachęcanie do współpracy między środowiskami edukacji, szkoleń i pracy

Zgodnie z komunikatem z 2009 r. dotyczącym współpracy uczelni i przedsiębiorstw¹², należy wspierać współpracę między wszystkimi sektorami edukacji i szkoleń a środowiskiem pracy. Wkład partnerów społecznych w poprawę dopasowania kształcenia i szkolenia do środowiska pracy ma zasadnicze znaczenie dla rynku pracy, możliwości zdobycia zatrudnienia i potencjału przedsiębiorczości. Współpraca między środowiskami edukacji i pracy może również przyczynić się do poprawy poradnictwa w zakresie kształcenia się i kariery zawodowej.

3. Wspieranie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli i instruktorów oraz kierowników instytucji edukacyjnych i szkoleniowych

Jak stwierdzono podczas nieformalnego spotkania ministrów we wrześniu 2009 r., istnieje silny związek między jakością kształcenia a jakością nauczycieli i osób zarządzających instytucjami oświatowymi. W konkluzjach Rady w tej sprawie¹³ wydanych w listopadzie 2009 r. Komisja została poproszona o wsparcie współpracy i wymiany dobrych praktyk w związanych z tym dziedzinach. Służy temu wprowadzenie mechanizmów zapewnienia jakości na wszystkich szczeblach kształcenia i szkolenia.

4. Promowanie zdobywania kompetencji kluczowych w ramach systemu kształcenia i szkolenia

Jak stwierdza „Wspólne sprawozdanie na temat kształcenia i szkolenia” z 2010 r., o ile wdrażanie programu zdobywania kompetencji kluczowych jest bardziej zaawansowane na poziomie ogólnej edukacji szkolnej, o tyle wprowadzanie reform w tym zakresie na szczeblu kształcenia i szkolenia zawodowego, szkolnictwa wyższego i kształcenia dorosłych było dotychczas mniej udane. Celem tego priorytetu jest więc zachęcenie wszystkich sektorów, poczynając od wczesnej edukacji do tworzenia projektów mających na celu nauczanie następujących kompetencji kluczowych, w każdym przypadku zgodnie z ich specyfiką:

1. Porozumiewanie się w języku ojczystym;
2. Porozumiewanie się w językach obcych;
3. Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;

---

¹² Komunikat od Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Nowe partnerstwo na rzecz modernizacji uczelni: Forum UE na rzecz dialogu uczelni i przedsiębiorstw, COM(2009) 158 wersja ostateczna: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0158:FIN:PL:PDF>

¹³ Konkluzje Rady z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie doskonalenia zawodowego nauczycieli i kadry kierowniczej szkół. (2009/C 302/04): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:302:0006:0009:PL:PDF>

4. Kompetencje informatyczne;
5. Umiejętność uczenia się;
6. Kompetencje społeczne i obywatelskie;
7. Inicjatywność i przedsiębiorczość;
8. Świadomość i ekspresja kulturalna.

W tym kontekście szczególnie promowania będzie wielojęzyczność.

5. Promowanie włączenia społecznego i równości płci w zakresie kształcenia i szkolenia, w tym integracji migrantów

W związku z Europejskim Rokiem Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym (2010), mile widziane będą projekty promujące włączenie społeczne poprzez edukację. Jeśli chodzi o szkolnictwo podstawowe i średnie, to szczególnie istotne będą problemy przedwczesnego kończenia nauki szkolnej i specjalnych potrzeb. Jeśli chodzi o szkolnictwo wyższe, to szczególną uwagę należy zwrócić na poszerzenie dostępu dla nowych typów osób uczących się. Kwestie dotyczące uczestnictwa migrantów, grup w niekorzystnej sytuacji i grup osób o specjalnych potrzebach wymagających szczególnego wsparcia będą szczególnie istotne na szczeblu szkół, kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia dorosłych. Szczególnie istotny jest dostęp tych grup osób uczących się do odpowiedniego poradnictwa. Kwestia płci ma szczególne znaczenie w edukacji, zwłaszcza w świetle tego, że przedwczesne kończenie nauki szkolnej bardziej dotyczy chłopców niż dziewcząt, oraz w związku z silnym uzależnieniem wyboru kierunku studiów od płci. Kwestia płci dotyczy programu jako całości, ale projekty w ramach tego priorytetu powinny zwracać na nią szczególną uwagę.

Należy również zauważyć, że wspieranie możliwości uczenia się osób niepełnosprawnych jest strategicznym priorytetem mającym zastosowanie do programu jako całości.

Te ogólne priorytety strategiczne zostały w różny sposób uwzględnione w poszczególnych programach szczegółowych realizowanych w ramach programu uczenia się przez całe życie. W razie potrzeby definiowane są dodatkowe, bardziej szczegółowe priorytety dla poszczególnych programów szczegółowych lub kluczowych działań.

4. WARUNKI PROGRAMU MIĘDZYSEKTOROWEGO

Zgodnie z art. 14 ust. 2 decyzji ustanawiającej program „Uczenie się przez całe życie”, z wielostronnych projektów i sieci w ramach programów Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig oraz kluczowych działań w ramach programu międzysektorowego mogą również korzystać partnerzy z państw trzecich, którzy nie uczestniczą w programie „Uczenie się przez całe życie” na zasadach art. 7 tej decyzji. Szczegółowe informacje na temat takich działań oraz zróżnicowane zasady uczestnictwa w tych działaniach znajdują się w przewodniku po programie „Uczenie się przez całe życie”.

Środki towarzyszące występują we wszystkich programach sektorowych oraz w działaniu kluczowym 2 (języki obce).

We wszystkich programach szczególną uwagę zwraca się na systematyczne upowszechnianie i wykorzystywanie wyników na poziomie projektu, programu oraz polityki. Wszystkie wnioski muszą zawierać jasny plan upowszechniania i wykorzystywania wyników.

Komisja będzie rozpatrywała wnioski o współfinansowanie nowych programów prac dla sieci finansowanych w latach ubiegłych na podstawie udokumentowanych osiągnięć tych sieci oraz wartości dodanej nowych wniosków.

5. JAK KORZYSTAĆ Z TEGO DOKUMENTU

Niniejszy dokument przedstawia różne rodzaje działań, których dotyczy zaproszenie do składania wniosków w ramach programu „Uczenie się przez całe życie”, wraz z odnośnymi priorytetami politycznymi (w stosownych przypadkach).

Jeżeli dla danego rodzaju działania określone są priorytety, odzwierciedlają one kwestie, które mają podstawowe znaczenie dla rozwoju polityki kształcenia i szkolenia na poziomie europejskim i **wnioski, aby mogły zostać wybrane, muszą uwzględniać przynajmniej jeden z tych priorytetów**. Aby zagwarantować, że priorytety zostaną odpowiednio uwzględnione, wybór wniosków, które uzyskają finansowanie, będzie dokonywany w oparciu o jakość wniosków oraz potrzebę zrównoważonego uwzględnienia priorytetów.¹⁴

Niniejsze zaproszenie powinno być rozpatrywane wraz z następującymi dokumentami:

- decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającą program „Uczenie się przez całe życie” na lata 2007-2013.¹⁵
- przewodnikiem po programie „Uczenie się przez całe życie” zawierającym szczegółowy opis działań oraz uregulowań finansowych i administracyjnych¹⁶.

ROZDZIAŁ 1 – PROGRAMY SEKTOROWE

1. COMENIUS – EDUKACJA SZKOLNA

Kontekst polityczny

W listopadzie 2008 r. Rada wyraziła zgodę na rozszerzenie współpracy europejskiej w zakresie polityki dotyczącej edukacji szkolnej¹⁷. Celem jest zapewnienie wszystkim młodym

¹⁴ Szczegółowe informacje na temat zasad wyboru wniosków zostaną opublikowane w przewodniku po programie „Uczenie się przez całe życie – zob.: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc78_en.htm (zakładka "How to participate").

¹⁵ Ibid 1.

¹⁶ Ibid 14.

ludziom wysokiej jakości kształcenia, które umożliwi im znalezienie swojego miejsca w zglobalizowanym społeczeństwie oraz szybko zmieniającym się świecie pracy, a także pomoże im w pełni rozwinąć swój potencjał, w tym potencjał dotyczący innowacyjności, kreatywności i aktywności obywatelskiej. W latach 2007¹⁸ i 2009¹⁹ Rada przedstawiła plan współpracy mającej na celu podniesienie poziomu wykształcenia i rozwoju zawodowego nauczycieli i osób kierujących szkołami²⁰. Nacisk został położony na potrzebę poprawy jakości i odpowiedniości całego cyklu kształcenia nauczycieli, od kształcenia przygotowującego do zawodu poprzez szkolenie wprowadzające aż po ciągły rozwój zawodowy. Również w 2009 r. Rada zajęła się edukacją dzieci ze środowisk migrantów i zaprosiła państwa członkowskie m. in. do ukierunkowanego korzystania z programu „Uczenie się przez całe życie” w celu znalezienia sposobów na zapewnienie tej grupie lepszego wsparcia w dziedzinie kształcenia²¹.

Priorytety te zostały ujęte w nowych ramach strategicznych dotyczących współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET2020) przyjętych w maju 2009 r.²². W zakresie edukacji szkolnej priorytety te wymagają wprowadzenia mechanizmów zapewniających zdobycie kluczowych kompetencji przez wszystkich uczniów, niezależnie od ich sytuacji osobistej oraz środowiska społecznego i ekonomicznego. W szczególności trzeba nadal pracować nad podstawowymi umiejętnościami oraz znalezieniem sposobów poprawy nauczania i przyswajania kluczowych kompetencji o charakterze ogólnym, sprzyjających inicjatywie, przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności i przystosowaniu do gwałtownych zmian zachodzących w świecie pracy. Należy również poprawić kształcenie w zakresie poszanowania środowiska i kompetencji międzykulturowych. ET2020 potwierdza potrzebę skoncentrowania wysiłków na jakości uczenia się osób pochodzących ze środowisk migrantów oraz uznaje znaczenie edukacji i opieki i edukacji w tym zakresie.

Nowe europejskie poziomy odniesienia²³ przedstawione w załączniku I do nowych strategicznych ram współpracy w zakresie kształcenia i szkolenia (ET2020) obejmują, obok sprawności czytania, także cele ilościowe polegające na zmniejszeniu liczby uczniów osiągających słabe wyniki w matematyce i naukach ścisłych (do poniżej 15 % do 2020 r.) oraz utrzymaniu odsetka uczniów przedwcześnie kończących edukację na poziomie poniżej 10 % do 2020 r.

W kontekście inicjatywy „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”²⁴, najnowsze prognozy przyszłych potrzeb w zakresie umiejętności przewidują wzrost liczby miejsc pracy wymagających wysokich lub średnich kwalifikacji. Kwalifikacjom tym muszą jednak towarzyszyć kluczowe kompetencje umożliwiające młodym ludziom pracę w środowiskach

---

¹⁷ Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 21 listopada 2008 r. w sprawie przygotowania młodzieży na wyzwania XXI wieku: program europejskiej współpracy w dziedzinie szkolnictwa

(2008/C 319/08): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:319:0020:0022:PL:PDF>

¹⁸ Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 15 listopada 2007 r. na temat poprawy jakości kształcenia nauczycieli (2007/C 300/07): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:300:0006:0009:PL:PDF>

¹⁹ Ibid 13.

²⁰ http://ec.europa.eu/education/school-education/doc832_en.htm

²¹ Konkluzje Rady w sprawie kształcenia dzieci ze środowisk migracyjnych 2009/C301/07 : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:301:0005:0008:PL:PDF>

²² Ibid 6.

²³ Ibid 6.

²⁴ Ibid 3.

wielokulturowych, wielojęzycznych oraz podlegających szybkim zmianom, a także wykazywanie się kreatywnością i innowacyjnością.

W związku z tym wyżej opisane zmiany polityki i wyzwania wymagają współpracy europejskiej mającej na celu:

- Kontynuację i dalszy rozwój pracy nad kluczowymi kompetencjami w procesie uczenia się przez całe życie²⁵. Oznacza to zagwarantowanie, że wszyscy uczniowie, zaczynając od najmłodszych i niezależnie od środowiska, z jakiego pochodzą, okoliczności, płci czy specjalnych potrzeb, otrzymają środki potrzebne do zdobycia pełnego zakresu kluczowych kompetencji. Rozwój kluczowych kompetencji powinien opierać się na solidnych podstawowych umiejętnościach w zakresie sprawności czytania, matematyki i nauk ścisłych i powinien obejmować zarówno kompetencje w zakresie poszczególnych przedmiotów jak i kompetencje o charakterze ogólnym, które będą motywować uczniów i umożliwiać im dalszą naukę.
- Wspieranie współpracy szkół ze środowiskiem pracy i innymi ważnymi podmiotami spoza szkolnictwa, nawiązywanie partnerstwa i podnoszenie umiejętności nauczycieli i uczniów w zakresie przedsiębiorczości.
- Dalszą poprawę jakości nauczycieli, kadry kierowniczej i innych pracowników szkół oraz pomoc szkołom w stworzeniu efektywnego środowiska nauczania. Wymaga to kształcenia nauczycieli na wysokim poziomie przez cały okres trwania ich kariery zawodowej, bardziej efektywnej rekrutacji nauczycieli i utrzymywania ich na stanowisku oraz umożliwienie osobom kierującym szkołami skoncentrowania się na poprawie jakości edukacji uczniów i nauczycieli.

Szczegółowe i operacyjne cele programu Comenius

Cele szczegółowe programu Comenius określone w art. 17. ust.1 decyzji ustanawiającej program „Uczenie się przez całe życie”, są następujące:

- a) rozwijanie wiedzy o różnorodności kultur i języków europejskich oraz zrozumienia przez młodzież i kadre nauczycielską jej wartości;
- b) pomaganie młodym ludziom w zdobyciu podstawowych umiejętności i kompetencji życiowych niezbędnych dla rozwoju osobistego, przyszłego zatrudnienia i aktywnego obywatelstwa europejskiego.

Cele operacyjne programu Comenius określone w art. 17 ust. 2 decyzji ustanawiającej program są następujące:

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym mobilności uczniów i kadry nauczycielskiej z różnych państw członkowskich;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym partnerstw pomiędzy szkołami z różnych państw członkowskich, tak aby objąć wspólnymi działaniami oświatowymi w okresie trwania programu co najmniej 3 miliony uczniów;
- c) zachęcanie do nauki nowożytnych języków obcych;

---

²⁵ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:PL:PDF>

- d) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- e) poprawa jakości i zwiększenie wymiaru europejskiego kształcenia nauczycieli;
- f) wspieranie poprawy metod dydaktycznych i sposobu zarządzania szkołami.

Priorytety programu Comenius

1.1 Mobilność i partnerstwa

Podejmowane w ramach programu Comenius działania w zakresie mobilności poszczególnych osób przenoszących się do innych państw europejskich oraz partnerstwa obejmują:

- mobilność uczniów w kontekście aktualnego lub przeszłego partnerstwa szkół;
- uczestnictwo w szkoleniach dla nauczycieli i innych pracowników szkolnictwa (doskonalenie zawodowe);
- wizyty przygotowujące partnerstwa szkół, sieci i projekty wielostronne;
- praktyki dla przyszłych nauczycieli;
- wielostronne i dwustronne partnerstwa szkół, które obejmują mobilność uczniów i kadry w kontekście działań partnerskich;
- partnerstwa Comenius Regio;
- eTwinning;

Nie zostały wyznaczone priorytety dla tych działań w ramach programu Comenius, którego zasady są zdefiniowane w przewodniku po programie „Uczenie się przez całe życie”²⁶.

1.2 Projekty wielostronne

1.2.1 Rozwój szkół, wspieranie umiejętności kierowniczych i związków ze światem pracy

Rozwój kluczowych kompetencji²⁷ i motywacja do uczenia się w dużym stopniu zależą od odpowiedniości nauczania i uczenia się, etosu szkoły i sposobów jej współpracy ze światem zewnętrznym. Usprawnienie kierowania szkołą, stworzenie nauczycielom zachęt i możliwości współpracy oraz ogólny rozwój szkół jako środowisk edukacji stały się więc kluczowymi priorytetami polityki.

Projekty powinny angażować partnerów ze środowiska szkolnego i świata zewnętrznego. Powinni oni opracować metody, strategie, materiały służące do nauczania lub innego rodzaju materiały pomocnicze w celu:

- wypracowania modeli partnerstwa i sieci między szkołami a światem pracy;
- rozwoju umiejętności przywódczych wśród pracowników szkół;
- rozwoju wśród nauczycieli umiejętności współpracy między sobą, z rodzinami uczniów oraz ze światem zewnętrznym;

---

²⁶ Ibid 14.

²⁷ http://ec.europa.eu/education/school-education/doc830_en.htm

- stymulowania podejmowania przez młodzież inicjatyw i rozwoju jej umiejętności w zakresie przedsiębiorczości.

1.2.2 Rozwój metod nauczania i uczenia się

Aby odpowiedzieć na potrzeby gwałtownie zmieniającego się świata pracy i coraz bardziej zróżnicowanych społeczeństw, szkoły muszą rozwijać u młodzieży pełen zakres kluczowych kompetencji. Wymaga to solidnego kształcenia nauczycieli i kadry kierowniczej szkół oraz wysokiej jakości ciągłego doskonalenia zawodowego przez cały okres ich kariery. W tym kontekście zasadnicze znaczenie mają programy szkolenia wprowadzającego nowych nauczycieli do zawodu.

- Projekty powinny uwzględniać kompetencje potrzebne dzisiaj osobom kierującym szkołami oraz rozwijać, testować i wdrażać skuteczne sposoby wspierania ich rozwoju zawodowego;
- Projekty powinny rozwijać, testować i wdrażać efektywne międzyinstytucjonalne metody wspierania nauczycieli na początku ich kariery zawodowej (szkolenie wprowadzające).

1.2.3 Wsparcie sprawności czytania i pisania oraz „kluczowych kompetencji o charakterze ogólnym”

Zglobalizowany świat pracy oraz potrzeba promowania wartości demokratycznych wymagają rozwoju zarówno solidnych umiejętności podstawowych, takich jak umiejętność czytania i pisania, jak i kompetencji kluczowych o charakterze ogólnym, takich jak umiejętność uczenia się, zdolność do podejmowania inicjatyw i przedsiębiorczość, oraz kompetencje społeczne, obywatelskie i kulturalne. Nauczanie i przyswajanie tych kompetencji często wymaga zastosowania metod wykraczających poza granice poszczególnych przedmiotów i spojrzenia na uczenie się oraz rozwój osobisty i społeczny uczniów z całościowej perspektywy. Doświadczenie wskazuje, że sposoby oceny procesu uczenia się mają duży wpływ na jakość wyników nauczania. Zdobycie kluczowych kompetencji obejmuje również zrozumienie wielokulturowości i wielojęzyczności Europy oraz tego, jak tożsamości narodowe współistnieją z tożsamością europejską.

Projekty powinny:

- wskazywać i rozwijać metody nauczania i uczenia się, które efektywnie wspierają zdobywanie umiejętności uczenia się zarówno na poziomie indywidualnym, jak i na poziomie członków grupy lub szerszej społeczności uczniowskiej;
- proponować sposoby poprawy umiejętności czytania i pisania, umożliwiać skuteczne rozpoznawanie trudności z czytaniem oraz wspierać uczniów z takimi trudnościami w całym systemie szkolnym;
- rozwijać metody i praktyki oceniania, które poprawiają jakość uczenia się i wspierają rozwój wszystkich kluczowych kompetencji;
- identyfikować i rozwijać element integracji europejskiej w ramach nauczania i uczenia się.

1.2.4 Zmniejszenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną, poprawa poziomu nauczania wśród uczniów ze środowisk migrantów oraz promowanie równości płci i integracyjnych metod nauczania

Przedwczesne kończenie nauki nadal stanowi poważne wyzwanie dla UE. Chociaż wiele młodych osób ze środowisk migracyjnych dobrze się uczy, ich przeciętne wyniki są niższe niż wyniki ich rówieśników pochodzących z danego państwa. Nadal utrzymują się także różnice

między uczniami a uczennicami w zakresie zainteresowań i wyników z niektórych przedmiotów. Szkoły oraz inne zainteresowane strony mogą więc odegrać zasadniczą rolę w rozwiązaniu problemu przedwczesnego kończenia edukacji oraz w poprawie wyników nauczania uczniów ze środowisk migracyjnych.

Projekty powinny:

- wskazywać i rozwijać strategie i metody pomocy uczniom zagrożonym przedwczesnym zakończeniem edukacji w utrzymaniu motywacji i ukończeniu nauki, a także przygotowania ich do dalszej edukacji i szkolenia (zarówno na poziomie szkoły, jak i indywidualnych uczniów);
- wskazywać i rozwijać sposoby wspierania i motywowania uczniów ze środowisk migracyjnych do wypełniania ich potencjału edukacyjnego;
- wskazywać i rozwijać strategie przełamывania stereotypów płciowych w nauczaniu, uczeniu się i wyborze kariery, zarówno na poziomie szkoły, jak i indywidualnych uczniów;
- wspierać rozwój integracyjnych metod nauczania i uczenia się, które uwzględniają potrzeby wszystkich uczniów, także tych w niekorzystnej sytuacji.

1.3 Sieci

1.3.1 Wspieranie przedsiębiorczości i związków ze światem pracy

Rozwój inicjatywności i przedsiębiorczości jako kluczowych kompetencji²⁸ obejmuje zdolność do przekształcania pomysłów w działania, pracę nad projektami i pracę zespołową oraz uczenie się o funkcjonowaniu gospodarki. Szkoły mogą wspierać rozwój tej kompetencji poprzez zachęcanie do podejmowania inicjatyw, innowacyjności i kreatywności oraz nawiązywanie partnerstwa ze światem pracy.

W ramach tego priorytetu organizacje partnerskie powinny rozwijać potrzebną wiedzę, poprzez łączenie zasobów sieciowych i wiedzy specjalistycznej, w celu rozpoznawania i upowszechniania skutecznych sposobów pomocy szkołom w:

- stworzeniu środowiska edukacyjnego, które zachęca uczniów i pracowników do inicjatywy, kreatywności i innowacyjności;
- partnerskiej współpracy ze światem pracy;
- oferowaniu lepszego poradnictwa dla uczniów;
- wspieraniu kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli i instruktorów oraz kierowników instytucji edukacyjnych.

1.3.2 Zwiększanie atrakcyjności nauki przedmiotów ścisłych i przyrodniczych

Odpowiedź na globalne wyzwania, takie jak zmiana klimatu, poprzez rozwój bardziej ekologicznej i inteligentnej gospodarki wymaga zrozumienia zmian, jakie działalność człowieka powoduje w środowisku naturalnym oraz indywidualnej odpowiedzialności obywateli. Dlatego zrozumienie fundamentalnych pojęć naukowych i zainteresowanie zrównoważonym rozwojem stały się kluczem do aktywnego, odpowiedzialnego obywatelstwa.

---

²⁸ Kluczowa kompetencja 7 w europejskich ramach

W ramach tego priorytetu sieci powinny wskazywać i upowszechniać skuteczne metody nauczania przedmiotów ścisłych i przyrodniczych, w szczególności na rzecz zrównoważonego rozwoju, takie jak nauczanie w oparciu o poszukiwanie rozwiązań, rozwój poradnictwa i informacji na temat kariery zawodowej w naukach ścisłych i przyrodniczych, a także sposoby zmniejszania nierównowagi płci w edukacji i wyborze kariery zawodowej związanej z naukami ścisłymi.

1.3.3 Rozwój wczesnej i przedszkolnej edukacji i opieki

Dostęp do wczesnej edukacji i opieki na wysokim poziomie stanowi fundament efektywnego uczenia się w przyszłości, pomaga w rozwoju społecznym dzieci i jest korzystny dla dzieci ze środowisk mniej uprzywilejowanych. Jakość tej edukacji zależy między innymi od kompetencji kadry, programu nauczania, współpracy z rodzicami, a także ogólnego środowiska edukacyjnego.

Sieci powinny wskazywać i upowszechniać oraz dzielić się wiedzą w zakresie skutecznych sposobów:

- poprawy kompetencji nauczycieli, instruktorów i pozostałej kadry oraz jakości programów nauczania i środowisk edukacyjnych dla dzieci, które nie podlegają jeszcze obowiązkowi szkolnemu;
- identyfikowania i wspierania dzieci mających trudności w nauce lub dotkniętych problemami społeczno-ekonomicznymi;
- wspierania wczesnego rozwoju języka oraz umiejętności czytania i pisania.

1.3.4 Rozwijanie kształcenia specjalnego w celu integracji wszystkich młodych ludzi, w szczególności młodych osób niepełnosprawnych

Budowanie w oparciu o różnorodność i wdrażanie zasad integracji w kształceniu i szkoleniu wymaga ponownego przemyślenia kwestii środowisk edukacyjnych, zasobów oraz kompetencji nauczycieli i osób kierujących szkołami, przeanalizowania barier i rozpoznania możliwości.

Sieci powinny wskazać i upowszechniać skuteczne sposoby:

- promowania włączania uczniów o specjalnych potrzebach do głównego nurtu, w tym poszerzania roli szkół specjalnych, tak aby stały się ośrodkami zasobów;
- szkolenia nauczycieli, kadry kierowniczej i pozostałych pracowników szkolnictwa w zakresie wspierania integracji.

2. ERASMUS – SZKOLNICTWO WYŻSZE, W TYM KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ZAWODOWE NA POZIOMIE SZKOLNICTWA WYŻSZEGO

Kontekst polityczny

Polityka UE w zakresie szkolnictwa wyższego ma na celu wspieranie reform systemów szkolnictwa wyższego państw członkowskich, tak aby były one bardziej spójne i w lepszym

stopniu odpowiadały potrzebom społeczeństwa opartego na wiedzy. Reformy są bowiem niezbędne dla sprostania wyzwaniom związanym z globalizacją oraz dla szkolenia i zmian kwalifikacji europejskiej siły roboczej. Powinny one umożliwić instytucjom szkolnictwa wyższego odgrywanie decydującej roli w Europie wiedzy oraz wniesienie znacznego wkładu we wspieranie zaktualizowanych ram strategicznych współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia oraz strategii Europa 2020²⁹. Równocześnie reformy te są zgodne z celami europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego na 2020 r. (proces boloński) przyjętymi na konferencji ministerialnej w Leuven i Louvain-la-Neuve w 2009 r.³⁰.

Priorytety polityki w zakresie szkolnictwa wyższego zostały przedstawione w komunikacie „Realizacja programu modernizacji dla uniwersytetów: edukacja, badania naukowe i innowacje³¹” opublikowanym w maju 2006 r., w którym Komisja wskazała trzy główne obszary reformy w szkolnictwie wyższym:

- Reforma programów nauczania: system trójstopniowy (studia licencjackie – magisterskie – doktoranckie), nauka oparta na kompetencjach, elastyczne ścieżki nauki, uznawanie kwalifikacji i kompetencji, mobilność, spójność z procesem bolońskim;
- Reforma systemu zarządzania: autonomia i odpowiedzialność instytucji szkolnictwa wyższego, partnerstwa strategiczne, zapewnianie jakości;
- Reforma systemu finansowania: zróżnicowane dochody instytucji szkolnictwa wyższego, czesne, stypendia i pożyczki, równość i dostęp, ukierunkowane finansowanie UE.

Ten przekaz został potwierdzony w różnych konkluzjach i rezolucjach Rady.

Inspiracją dla polityki w zakresie szkolnictwa wyższego są inne inicjatywy UE, z których jedną z ważniejszych jest inicjatywa „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”.³² Jej głównym celem jest ułatwienie obywatelom zdobywania odpowiednich umiejętności i kompetencji oraz ich wykorzystywania na odpowiednich stanowiskach pracy. Aby to osiągnąć, należy możliwie najlepiej przewidzieć, jakie umiejętności będą potrzebne w przyszłości i pomóc ludziom rozwinąć te umiejętności poprzez kształcenie i szkolenie.

Zachęca się instytucje szkolnictwa wyższego do pełnego udziału w „trójkącie wiedzy” (edukacja, badania naukowe i innowacje) oraz do uczestnictwa w projektach dotyczących intensywnej współpracy pomiędzy instytucjami szkolnictwa wyższego a przedsiębiorstwami. Priorytet ten został podkreślony poprzez powołanie Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii³³, ale odnosi się też bardziej ogólnie do szkolnictwa wyższego. Zainicjowane przez Komisję Forum UE na rzecz dialogu uczelni i przedsiębiorstw oraz związany z nim komunikat Komisji³⁴ mają również na celu wzmocnienie współpracy w tej dziedzinie.

---

²⁹ Ibid. 2 i 6.

³⁰ Proces boloński 2020 – Europejski obszar szkolnictwa wyższego w nowym dziesięcioleciu. Komunikat z konferencji ministrów europejskich odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 kwietnia 2009 r.:

http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009.pdf

³¹ COM(2006)208 wersja ostateczna: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0208:FIN:PL:PDF>

³² http://ec.europa.eu/education/focus/focus2043_en.htm

³³ <http://eit.europa.eu>

³⁴ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Nowe partnerstwo na rzecz modernizacji uczelni: Forum UE na rzecz dialogu uczelni i

Wdrożenie zalecenia z 2006 r. w sprawie dalszej europejskiej współpracy w zapewnianiu jakości w szkolnictwie wyższym³⁵ pozostanie priorytetem. We wrześniu 2009 r. Komisja przyjęła pierwsze sprawozdanie z postępów prac nad wdrożeniem tego zalecenia, wskazując szereg obszarów wymagających dalszego rozwoju³⁶. Wdrożenie europejskich ram kwalifikacji i wzmocnienie ich powiązania z ramami kwalifikacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego również pozostają priorytetem.

Ważnym priorytetem w obszarze szkolnictwa wyższego jest nacisk polityczny na popieranie mobilności wyrażony w konkluzjach Rady z listopada 2008 r. podkreślających, że każdy młody człowiek powinien mieć możliwość uczestnictwa w jakiejś formie mobilności. Na bolońskiej konferencji ministerialnej w Leuven/Louvain-la-Neuve w 2009 r. uzgodniono, że do 2020 r. 20 % europejskich absolwentów powinno mieć doświadczenie studiów lub pracy za granicą.

Szczegółowe i operacyjne cele programu Erasmus

Szczegółowe cele programu Erasmus, przedstawione w art. 21 ust. 1 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) wspieranie realizacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego;
- b) wzmocnianie wkładu szkolnictwa wyższego oraz kształcenia zawodowego na poziomie szkolnictwa wyższego w proces innowacji.

Cele operacyjne programu Erasmus, określone w art. 21 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym mobilności studentów oraz pracowników dydaktycznych w całej Europie, tak by do roku 2012 co najmniej 3 miliony osób wzięły udział w mobilności studenckiej w ramach programu Erasmus i poprzedzających go programów;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy wielostronnej pomiędzy szkołami wyższymi w Europie;
- c) zwiększanie stopnia przejrzystości i zgodności kwalifikacji nabytych w szkołach wyższych ogólnych i zawodowych w Europie;
- d) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy pomiędzy szkołami wyższymi a przedsiębiorstwami;
- e) ułatwianie rozwoju innowacyjnych praktyk w dziedzinie kształcenia i szkolenia na poziomie szkolnictwa wyższego oraz przenoszenia tych praktyk, w tym również z jednego państwa uczestniczącego w programie do innych państw;
- f) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie.

---

przedsiębiorstw. COM(2009) 158 wersja ostateczna: http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/business/com158_en.pdf

³⁵ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. w sprawie dalszej europejskiej współpracy w zakresie zapewniania jakości w szkolnictwie wyższym (2006/L 64): http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_064/l_06420060304en00600062.pdf

³⁶ Sprawozdanie Komisji dla Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Sprawozdanie z postępów w zapewnieniu jakości w szkolnictwie wyższym. COM(2009) 487 wersja ostateczna: http://ec.europa.eu/education/higher-education/doc/report09_en.pdf.

Priorytety działań programu Erasmus

2.1 Mobilność

Mobilność studentów, nauczycieli akademickich i innych pracowników szkół wyższych

Mobilność studentów i pracowników dydaktycznych odgrywa kluczową rolę w budowie europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Instytucje uczestniczące w programie Erasmus zostały wezwane do zwiększenia zarówno mobilności studentów w zakresie studiów oraz praktyk – tak aby do roku 2012 liczba studentów uczestniczących w programie wyniosła 3 miliony – jak i mobilności nauczycieli akademickich i innych pracowników szkół wyższych.

Organizacje szkolnictwa wyższego zobowiązane są zapewnić wysoką jakość organizacji mobilności studentów i pracowników, jak zostało to określone w Karcie uczelni Erasmus oraz Europejskiej karcie na rzecz jakości mobilności³⁷.

Nie wyznaczono priorytetów w zakresie mobilności na poziomie ogólnoeuropejskim i krajowym.

Intensywne programy w ramach programu Erasmus

Priorytetowo traktowane będą programy, które:

- reprezentują zdecydowanie wielodyscyplinarne podejście, zachęcając studentów różnych kierunków do kontaktów;
- skupiają się na dziedzinach, w których liczba osób studiujących w ramach programu Erasmus jest obecnie niewystarczająca na poziomie ogólnoeuropejskim³⁸.
- przewidują szkolenie studentów w dziedzinie przedsiębiorczości w dowolnym zakresie tematycznym³⁹.

Działanie to nie przewiduje możliwości ustalania priorytetów na poziomie krajowym.

Intensywne kursy językowe w ramach programu Erasmus (EILC)

---

³⁷ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie mobilności transnarodowej we Wspólnocie w celach edukacji i szkolenia: Europejska Karta na rzecz Jakości Mobilności (2006/L 394/5): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0005:0009:PL:PDF>.

³⁸ Następujące obszary są nadmiernie reprezentowane: kierunki biznesowe, nauki społeczne, kierunki artystyczne, humanistyczne, językowe i prawo.

³⁹ Większość treści, jakie mogą być wykładane na kursach przedsiębiorczości, jest istotna dla studentów wszystkich kierunków, jednak w zależności od konkretnego kierunku studiów poszczególne aspekty są bardziej lub mniej eksponowane. Na przykład: kierunki biznesowe – rozpoczęcie działalności gospodarczej, zarządzanie MŚP; kierunki ścisłe i techniczne – własność intelektualna, przedsiębiorczość, techniki zarządzania, marketing, kwestie patentowe; kierunki humanistyczne, artystyczne i projektowanie – zarządzanie własną pracą, przedsiębiorczość społeczna, innowacje wprowadzane przez użytkowników itp.

Kursy te są kluczowym elementem rozwoju kompetencji językowych i wielokulturowych mobilnych studentów, a także promocji wielojęzyczności w Europie. W ramach tego działania nie zostały ustalone priorytety na poziomie ogólnoeuropejskim ani krajowym.

2.2 Projekty wielostronne

Projekty wielostronne w ramach programu Erasmus wspierają współpracę instytucji szkolnictwa wyższego między sobą oraz z innymi zainteresowanymi stronami.

Priorytetowo traktowane będą projekty koncentrujące się na dziedzinach i kwestiach w niewystarczającym stopniu objętych projektami finansowanymi już w ramach tego działania.

2.2.1 Współpraca między instytucjami szkolnictwa wyższego a przedsiębiorstwami

Projekty przedsiębiorstwami ramach tego priorytetu powinny wspierać działania mające na celu zacieśnianie współpracy instytucji szkolnictwa wyższego z partnerami spoza środowiska akademickiego: przedsiębiorstwami, organizacjami zawodowymi, izbami handlowymi, partnerami społecznymi lub organami lokalnymi/regionalnymi.

Projekty te mają być dowodem istnienia prawdziwej współpracy między światem pracy a szkolnictwem wyższym, z udziałem instytucji z obu stron.

Priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się wokół:

- wzmacniania związku pomiędzy kształceniem (w ramach programu nauczania i poza nim) a potrzebami gospodarki i rynku pracy, na przykład poprzez ocenę przyszłego zapotrzebowania na umiejętności, promowanie udziału sektora biznesowego w opracowywaniu programów nauczania, zgodnie z treścią inicjatywy „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”, a także ułatwianie zdobywania umiejętności w zakresie przedsiębiorczości;
- rozwoju usług edukacyjnych dla przedsiębiorstw w ramach programu uczenia się przez całe życie, w oparciu o wyraźne zapotrzebowanie pracodawców oraz ich zaangażowanie, np. w formie dopasowanych do indywidualnych potrzeb kursów rozwijających wiedzę i umiejętności pracowników.

2.2.2 Włączenie społeczne w ramach szkolnictwa wyższego

Projekty realizowane w ramach tego priorytetu powinny wspierać działania mające na celu zwiększenie dostępności szkolnictwa wyższego i poprawę włączenia społecznego w tej dziedzinie. Główne cele obejmują zwiększenie uczestnictwa i poprawę wskaźników kończenia nauki przez studentów z grup gorzej reprezentowanych i osób uczących się w sposób nietradycyjny, a także osiągnięcie lepszej równowagi płci, zwłaszcza na kierunkach ścisłych i technicznych. Projekty mogą także mieć na celu usprawnienie uczenia się przez całe życie poprzez zapewnienie elastycznych ścieżek nauki i rozwój odpowiedzialności społecznej wśród instytucji kształcenia wyższego.

Priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się wokół:

- poszerzania dostępu do szkolnictwa wyższego dla grup gorzej reprezentowanych oraz osób uczących się w sposób nietradycyjny, np. poprzez zachęcanie do uznawania poprzedniej edukacji pozaformalnej i nieformalnej oraz rozwój poradnictwa lub lepszy do niego dostęp.

- rozwoju elastycznych zasad, w szczególności w odniesieniu do nauki w niepełnym wymiarze czasowym i w trybie indywidualnym (w tym kształcenia na odległość), w celu zaspokojenia specyficznych potrzeb takich uczniów w ramach szkolnictwa wyższego;
- opracowania polityki mającej na celu podniesienie wskaźników kończenia szkół wyższych, w tym poprzez wzmocnienie wsparcia indywidualnego (finansowego i innego) oraz poradnictwa dla studentów;
- rozwijania odpowiedzialności społecznej instytucji szkolnictwa wyższego, w tym ich działań na rzecz społeczności i ścieżek dostępu w ramach społeczności.

2.2.3 Strategie mobilności i usuwanie barier dla mobilności na poziomie szkolnictwa wyższego

Projekty realizowane w ramach tego priorytetu powinny wspierać działania mające na celu rozwój innowacyjnych strategii zwiększania mobilności lub sposobów usuwania przeszkód dla mobilności na poziomie szkolnictwa wyższego.

Priorytet ten obejmuje także projekty wspierające mobilność wirtualną, stanowiące część globalnej strategii efektywnego wykorzystania TIK przez zaangażowane instytucje szkolnictwa wyższego, zgodnie z działaniami wspieranymi poprzednio w ramach działania „wirtualny kampus” należącego do programu Erasmus.

Priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się wokół:

- rozwoju strategii mających na celu zwiększenie mobilności edukacyjnej, np. poprzez promowanie „okien mobilności” w programach nauczania lub zachęcanie środowisk opiniotwórczych (nauczycieli, instruktorów ...) do promowania mobilności;
- analizy i usuwania głównych przeszkód na drodze do mobilności, zwłaszcza tych, które uniemożliwiają pełne uznanie okresu, jaki mobilni studenci spędzili za granicą, w tym promowania i pełnego wykorzystania w tym celu istniejących narzędzi (europejskiego systemu transferu punktów (ECTS), Europass wraz z suplementem do dyplomu...);
- udostępniania na poziomie krajowym lub regionalnym odpowiednich, aktualnych informacji na temat dostępnych możliwości w zakresie mobilności międzynarodowej;
- udostępniania zasobów edukacyjnych dla potrzeb wirtualnych kampusów poprzez zapewnienie należytego rozpatrzenia kwestii organizacyjnych, technicznych i jakościowych, tak aby treści można było upowszechnić i aby były one łatwo dostępne na poziomie wspólnotowym;
- wzmocnienia wirtualnej mobilności poprzez integrowanie tradycyjnych kursów z dostępem do wirtualnych materiałów edukacyjnych i społeczności internetowych stworzonych w celu wymiany dobrych praktyk.

2.2.4 Wsparcie programu modernizacji szkolnictwa wyższego (w tym reforma planów zajęć, zarządzania i finansowania)

Projekty realizowane w ramach tego priorytetu powinny wspierać działania zgodne z programem modernizacji szkolnictwa wyższego. Należy zauważyć, że priorytet ten zastępuje działania „Opracowywanie programów nauczania” i „Modernizacja szkolnictwa wyższego”, które poprzednio były realizowane osobno w ramach programu Erasmus.

Projekty muszą odnosić się do co najmniej jednego z następujących obszarów reform modernizacyjnych: reforma programów nauczania (w tym projekty dotyczące opracowywania programów nauczania), reforma zarządzania i reforma finansowania.

Jeśli chodzi o reformę programów nauczania, to priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się wokół:

- rozwoju inicjatyw lub narzędzi mających na celu ocenę i zwiększanie szans absolwentów na zdobycie zatrudnienia;
- opracowywania zintegrowanych programów obejmujących (1) pełny cykl studiów (licencjackich, magisterskich lub doktoranckich) prowadzących do zdobycia uznanych podwójnych lub wspólnych dyplomów; (2) programy nauczania i moduły kontynuacji kształcenia; lub (3) wielodyscyplinarne moduły nauczania i inne podejścia międzysektorowe.

Jeśli chodzi o reformę zarządzania, to priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się wokół:

- ułatwiania współpracy europejskiej w zakresie zapewnienia jakości, na przykład poprzez formułowanie i wdrażanie nowych procedur wewnętrznej i zewnętrznej oceny jakości programów studiów;
- zwiększania autonomii i odpowiedzialności instytucji szkolnictwa wyższego i ulepszania systemów zarządzania strategicznego;
- promowania przejrzystości w zakresie różnorodności i wyników osiąganych przez instytucje szkolnictwa wyższego.

Jeśli chodzi o reformę finansowania, to priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się wokół:

- opracowywania strategii zwiększenia efektywności finansowania, w tym mechanizmów finansowania w oparciu o wyniki;
- promowania dywersyfikacji finansowania instytucji szkolnictwa wyższego;
- oceny i promowania zwrotu z inwestycji w szkolnictwie wyższym.

2.2.5 Wspieranie doskonalenia i innowacyjności w szkolnictwie wyższym

Projekty realizowane w ramach tego priorytetu powinny wspierać działania odnoszące się do tzw. trójkąta wiedzy, tj. edukacji, badań i innowacji. Europejskie instytucje szkolnictwa wyższego wykazują wielki potencjał zarówno w zakresie nauczania, jak i badań, jednak te dwa obszary często nie są ze sobą powiązane w najlepszy możliwy sposób, a żaden z nich nie jest dobrze powiązany z trzecim bokiem trójkąta, czyli innowacjami. Projekty te powinny dążyć do wypełnienia tej luki, uzupełniając inicjatywy UE w celu skutecznego powiązania na

nowo ze sobą tych trzech obszarów. Przykładem tego dążenia jest utworzenie Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii (EIT).

Do składania wniosków w ramach tego działania szczególnie zachęca się konsorcja uczestniczące w unijnych programach badań i innowacji, takich jak programy ramowe. Byłoby to uzupełnieniem ich działalności o inicjatywy edukacyjne, których ich pierwotne plany pracy nie przewidywały.

Priorytetowo traktowane będą projekty, które pomagają wspierać doskonalenie i innowacje, skupiając się wokół:

- poprawy jakości i odpowiedniości nauczania oraz wykorzystania innowacyjnych metod nauczania poprzez jego ścisłe powiązanie z aktualnie prowadzonymi badaniami, np. przez zaangażowanie pracowników instytutów badawczych w działania edukacyjne;
- zapewnienia studentom, szczególnie na poziomie licencjackim, możliwości pracy w środowisku badawczym, np. poprzez nawiązanie kontaktów z projektami badawczymi, laboratoriami itp.;
- stymulowania innowacyjności i przedsiębiorczości wśród studentów, umożliwiania im stosowanie wiedzy i wyników badań w praktyce, np. poprzez wspomaganie zakładania mikroprzedsiębiorstw.

2.3 Sieci akademickie

Projekty realizowane w ramach tego priorytetu programu Erasmus powinny dążyć do objęcia swoim zakresem możliwie najszerszego i najbardziej zaawansowanego zestawu konkretnych kompetencji w danej dziedzinie. Sieci akademickie powinny łączyć ze sobą odpowiedni zestaw zainteresowanych podmiotów i powinny zajmować się przedmiotami, które bezpośrednio dotyczą europejskiej polityki w zakresie szkolnictwa wyższego. Głównym celem powinno być dzielenie się wiedzą, omawianie metodologii, rozpowszechnianie dobrych praktyk oraz pobudzanie i promowanie kreatywności i innowacyjności. Sieci powinny zajmować się aktualnymi, pojawiającymi się i przyszłymi zmianami w danej dziedzinie. Priorytetowo traktowane będą innowacyjne projekty koncentrujące się na dziedzinach i kwestiach w niewystarczającym stopniu objętych projektami finansowanymi już w ramach tego działania. Informacje na temat sieci finansowanych w poprzednich zaproszeniach można znaleźć w kompendiach na temat programu Erasmus na stronie internetowej:

http://eacea.ec.europa.eu/llp/erasmus/erasmus_compendia_en.html

3. LEONARDO DA VINCI – WSTĘPNE I USTAWICZNE KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ZAWODOWE

Kontekst polityczny

Strukturę ramową dla programu Leonardo da Vinci nadal stanowi proces kopenhaski, uaktualniony komunikatem z Bordeaux (2008 r.)⁴⁰, który zostanie ponownie wprowadzony w grudniu 2010 r. w Brugii. Proces skupia się przede wszystkim na zwiększaniu atrakcyjności, jakości i wydajności systemów kształcenia i szkolenia zawodowego, poprawie przejrzystości,

⁴⁰ http://ec.europa.eu/education/vocational-education/doc1143_en.htm

systemach informacji i zarządzania, na uznawaniu kompetencji i kwalifikacji oraz na wzmacnianiu wymiaru europejskiego w wyżej wymienionych dziedzinach. Wyzwania, jakie nas czekają w nadchodzących latach, zostały opisane w komunikacie na temat kształcenia i szkolenia zawodowego przyjętym przez Komisję Europejską w czerwcu 2010 r.⁴¹.

Działalność w ramach programu będzie nadal koncentrować się na konkretnych inicjatywach promujących dalszy rozwój, testowanie i wdrażanie wspólnych europejskich narzędzi na rzecz kształcenia i szkolenia zawodowego. Inicjatywy te obejmują rozwój i testowanie europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (*European Credit System for Vocational Education and Training – ECVET*), wdrażanie europejskich ram kwalifikacji (*European Qualifications Framework – EQF*) oraz promocję, rozwój i wykorzystanie europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (*European Quality Assurance Reference Framework for VET*). Te działania będą służyć wzmocnieniu wzajemnego uczenia się, współpracy, zaufania, zwiększaniu mobilności i dzieleniu się doświadczeniami i know-how. W myśl konkluzji Rady na temat mobilności młodzieży (listopad 2008 r.)⁴², zielonej księgi dotyczącej promowania mobilności edukacyjnej młodzieży z czerwca 2009 r.⁴³ oraz inicjatywy „Mobilna młodzież”, szczególny nacisk położony zostanie na stworzenie możliwości w zakresie mobilności dla młodych ludzi, w tym praktykantów i stażystów oraz studentów na szczeblu kształcenia i szkolenia zawodowego.

Szczególne uwaga zostanie poświęcona ułatwianiu udziału we wszystkich działaniach programu Leonardo da Vinci **sektorom⁴⁴, organizacjom partnerów społecznych i przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich (MŚP)**. Do realizacji tych celów przyczyniają się **regionalne strategie współpracy** w zakresie stymulowania mobilności młodzieży uczestniczącej w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

Szczegółowe i operacyjne cele programu Leonardo da Vinci

Cele szczegółowe programu Leonardo da Vinci, określone w art. 25 ust. 1 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) wspieranie uczestników kształcenia i doskonalenia zawodowego w zdobywaniu i wykorzystywaniu wiedzy, umiejętności i kwalifikacji w celu ułatwienia osobistego rozwoju, zwiększenia szans na zatrudnienie oraz uczestnictwa w europejskim rynku pracy;
- b) wspieranie udoskonalania jakości i innowacyjności w systemach, instytucjach i praktykach w dziedzinie szkolenia i kształcenia zawodowego;
- c) zwiększanie atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego oraz mobilności dla pracodawców i poszczególnych osób oraz ułatwianie mobilności pracujących praktykantów.

---

⁴¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Nowy bodziec do europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego służący wspieraniu strategii Europa 2020: COM(2010)296 wersja ostateczna: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0296:FIN:PL:PDF>

⁴² Ibid 8.

⁴³ Ibid 9.

⁴⁴ Sektory według kodów i opisów Eurostat: Klasyfikacja statystyczna działalności gospodarczej we Wspólnocie Europejskiej (NACE – *Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne*): [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Statistical_classification_of_economic_activities_in_the_European_Community_\(NACE\)](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Statistical_classification_of_economic_activities_in_the_European_Community_(NACE))

Cele operacyjne programu Leonardo da Vinci, określone w art. 25 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym ogólnoeuropejskiej mobilności osób biorących udział w początkowym etapie szkolenia i kształcenia zawodowego oraz w kształceniu ustawicznym, tak by zwiększyć liczbę staży w przedsiębiorstwach do co najmniej 80 000 rocznie do końca okresu trwania programu „Uczenie się przez całe życie”;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy pomiędzy instytucjami lub organizacjami oferującymi możliwości kształcenia, przedsiębiorstwami, partnerami społecznymi i innymi odpowiednimi podmiotami w Europie;
- c) ułatwianie rozwoju innowacyjnych praktyk w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie innym niż poziom szkolnictwa wyższego oraz przenoszenia tych praktyk, w tym z jednego państwa uczestniczącego w programie do innych;
- d) poprawa stopnia przejrzystości i uznawania kwalifikacji oraz kompetencji, w tym tych nabytych w drodze kształcenia pozaformalnego i nieformalnego;
- e) zachęcanie do nauki nowożytnych języków obcych;
- f) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie.

Priorytety działań w ramach programu Leonardo da Vinci⁴⁵

3.1 Mobilność i partnerstwa

Jeśli chodzi o działanie Mobilność osób dla celów szkolenia zawodowego oraz mobilność osób zawodowo zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym, duży nacisk kładzie się na zarządzanie jakością mobilności, w tym pedagogicznego, językowego i kulturowego przygotowania do pobytu za granicą i organizacji tego pobytu w oparciu o zasady określone w Europejskiej karcie na rzecz jakości mobilności. Zachęca się do opracowywania i wdrażania elementów ECVET (opis, ocena i uznawanie wyników nauczania), jak również do korzystania z poradnictwa i zasad zrównoważonego rozwoju w celu optymalizacji skutków doświadczenia mobilności. Z tych działań przygotowawczych w dziedzinie mobilności praktykantów wyciągnięto wnioski, że ta grupa docelowa powinna być szczególnie widoczna w ramach programu Leonardo da Vinci. Podkreśla się istotną rolę kompetentnych organów pośredniczących⁴⁶ w tych projektach w celu zapewnienia ich wysokiej jakości oraz zaangażowania MŚP.

Działanie to związane jest z mobilnością w celach naukowych i szkoleniowych następujących grup docelowych:

---

⁴⁵ Należy zauważyć, że w ramach działań na rzecz mobilności i projektów dotyczących „transferu innowacji” w ramach programu Leonardo da Vinci, władze krajowe mogą ustanowić pewne dodatkowe priorytety krajowe, takie jak obszary tematyczne, państwa docelowe itp. Priorytety te muszą być spójne z priorytetami europejskimi przedstawionymi w niniejszym dokumencie oraz uzgodnione z Komisją Europejską. Informacje o tych priorytetach będą przekazywane w formie krajowych zaproszeń do składania wniosków lub na stronach internetowych krajowych agencji.

⁴⁶ Właściwymi organami pośredniczącymi są wszystkie organizacje publiczne i publiczno-prywatne oraz grupy interesów, których misją jest wspieranie sektora gospodarki lub szkoleń w zakresie działalności edukacyjno-szkoleniowej. Przykłady takich organów obejmują izby rzemieślnicze, izby handlowe, organizacje przedstawicielskie/ federacje biznesu, związki, urzędy pracy.

- 1) stażyści odbywający szkolenie zawodowe
  - A. praktykanci i stażyści odbywający szkolenie zawodowe opierające się na systemie przemiennej nauki i szkolenia poprzez pracę w przedsiębiorstwie⁴⁷
  - B. stażyści odbywający szkolenie zawodowe w szkole
- 2) osoby obecne na rynku pracy i uczestniczące w ustawicznym szkoleniu zawodowym
- 3) mobilność osób pracujących zawodowo uczestniczących w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

Tak jak partnerstwo w ramach programu Comenius dotyczy współpracy między szkołami, tak projekty partnerstwa w ramach programu Leonardo da Vinci muszą koncentrować się na współpracy między kształceniem i szkoleniem zawodowym a światem pracy i angażować partnerów z obu stron.

3.2 Wielostronne projekty na rzecz transferu innowacji

Dwa rodzaje wielostronnych projektów objętych programem Leonardo da Vinci to:

- wielostronne projekty na rzecz transferu innowacji (zarządzanie zdecentralizowane),
- wielostronne projekty na rzecz rozwoju innowacji (zarządzanie scentralizowane).

Różnice pomiędzy zakresem tych dwóch rodzajów projektów są opisane bardziej szczegółowo w przewodniku po programie „Uczenie się przez całe życie”.⁴⁸

Podnoszenie poziomu kompetencji osób z grup ryzyka⁴⁹ oraz zapewnienie stosowania zasady równości szans uważane są za przekrojowe priorytety dla wszystkich wielostronnych projektów programu Leonardo oraz wszystkich priorytetów.

We wszystkich wielostronnych projektach projektu Leonardo zachęca się do korzystania z **TIK i metod e-learning, ukierunkowanej zawodowo nauki języków obcych (VOLL) i zintegrowanego kształcenia przedmiotowo-językowego (CLIL)**.

3.2.1 Zachęcanie do współpracy między sektorem kształcenia i szkolenia zawodowego a światem pracy

Projekty w ramach tego priorytetu powinny promować ściśle związki ze światem pracy w celu skuteczniejszego przystosowania szkolenia i kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Projekty powinny mieć na celu lepszą identyfikację i przewidywanie sektorowych potrzeb dotyczących umiejętności i kompetencji oraz ich integrację w ofercie kształcenia i szkolenia zawodowego. Oznacza to również promowanie łączenia nauki z pracą. Priorytet ten powinien wspierać wdrażanie strategii „nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”⁵⁰ poprzez uwzględnienie wyzwań, jakie stanowią zmiany demograficzne i w zakresie środowiska naturalnego, a także związane z nimi rosnące zapotrzebowanie na miejsca pracy

---

⁴⁷ Zgodnie z definicją praktyk sformułowaną przez dane państwo dla potrzeb programu. Może ona również obejmować dorosłych odbywających programy praktyk. Zob. stronę internetową krajowej agencji danego państwa.

⁴⁸ Ibid 14.

⁴⁹ Grupy zagrożone obejmują grupy mające określone trudności na rynku pracy, na przykład osoby, które przedwcześnie zakończyły edukację, pracowników o niskich kwalifikacjach, osoby niepełnosprawne, imigrantów i osoby pochodzące ze środowisk migracyjnych, mniejszości etniczne.

⁵⁰ Ibid 3.

w tych dziedzinach, takie jak tzw. „zielone” (proekologiczne) i „białe” miejsca pracy (czyli miejsca pracy w służbie zdrowia i pomocy społecznej). Wnioski powinny obejmować jeden z następujących obszarów działań:

- wspieranie zaangażowania poszczególnych zainteresowanych stron w proces dostosowania kształcenia i szkolenia zawodowego oraz systemów kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, z uwzględnieniem zmian systemowych, takich jak przejście na system oparty na efektach uczenia się i kompetencjach;
- testowanie i wdrażanie wspólnych metod i systemów umożliwiających przewidywanie potrzeb związanych z umiejętnościami, określanie tych potrzeb i wpasowywanie ich w system kształcenia i szkolenia, np. na poziomie sektorowym, z udziałem przedsiębiorstw, organizacji sektorowych, partnerów społecznych w kształceniu i szkoleniu zawodowym;
- wspieranie integracji instytucjonalnego kształcenia i szkolenia zawodowego ze światem pracy poprzez zwiększanie liczby zajęć związanych z pracą w programach kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym wprowadzanie innowacyjnych modeli zdobywania doświadczenia w pracy, wspólnej pracy z doświadczonym pracownikiem (work shadowing), a także uczenia się poprzez pracę i praktyk.

3.2.2 Wspieranie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli, instruktorów zawodu i opiekunów dydaktycznych zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym oraz kierowników instytucji kształcenia i szkolenia zawodowego.

Priorytet ten dotyczy potrzeby rozwoju umiejętności i kompetencji nauczycieli, instruktorów oraz osób kierujących szkołami/ instytucjami kształcenia i szkolenia zawodowego i zajmujących się poradnictwem, tak aby mogli poradzić sobie z przyszłymi wyzwaniami. Projekty realizowane w ramach tego priorytetu powinny promować przekazywanie innowacji w następujących dziedzinach:

- rola osób zawodowo zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym w kontekście zmian systemowych, takich jak przejście do systemów opartych na wynikach nauczania i kompetencjach czy wzrost zainteresowania uznaniem poprzedniego kształcenia pozaformalnego i nieformalnego;
- zacieśnienie związku między osobami zawodowo zajmującymi się kształceniem i szkoleniem zawodowym a światem pracy (przedsiębiorstwami, grupami zawodowymi itp.), rozwijanie ich umiejętności w zakresie poradnictwa zawodowego dla indywidualnych osób⁵¹;
- rozwijanie ich umiejętności pedagogicznych i zaangażowania w kształtowanie programów nauczania;
- zdobywanie kompetencji, które pozwolą osobom zawodowo zajmującym się kształceniem i szkoleniem zawodowym nauczać kompetencji o charakterze ogólnym takich, jak kompetencje wymienione w zaleceniu w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie z 2006 r.

3.2.3 Promowanie zdobywania kluczowych kompetencji w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego

Zdobywanie kluczowych kompetencji⁵² ma szczególne znaczenie dla kształcenia i szkolenia zawodowego, ponieważ niektórzy uczniowie i stażyści rozpoczynają kształcenie zawodowe,

---

⁵¹ W tym zakresie bardzo pożyteczna jest sieć Euroguidance - <http://www.euroguidance.net/>.

⁵² Europejskie ramy kluczowych kompetencji: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc42_en.htm

nie posiadając podstawowych umiejętności i kompetencji, które są potrzebne do tego, aby z powodzeniem odbyć i ukończyć szkolenie. Z drugiej strony, kluczowe kompetencje mają znaczenie dla promowania indywidualnych ścieżek edukacyjnych poza systemem kształcenia i szkolenia zawodowego, poprawy „przepuszczalności” systemu edukacyjnego i ułatwienia przejścia z jednej fazy do drugiej (z fazy kształcenia i szkolenia zawodowego na rynek pracy oraz powrotu na rynek pracy po okresie bezrobocia). Niektóre kluczowe kompetencje przyczyniają się do atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego.

Projekty powinny promować jedno z następujących zagadnień:

- opracowanie koncepcji zdobywania kluczowych kompetencji w ramach kształcenia zawodowego, w szczególności kompetencji komputerowych i technologicznych, w zakresie przedsiębiorczości oraz języków obcych (uczenie się języków dla celów zawodowych – VOLL i uczenie się języków w sposób zintegrowany – CLIL), a także umiejętności życia i pracy w coraz bardziej zróżnicowanym społeczeństwie i aktywnego obywatelstwa;
- rozwój praktyk zdobywania kluczowych kompetencji w ramach ustawicznego szkolenia zawodowego;
- opracowanie metod wspomagających uczenie się języków obcych podczas kształcenia i szkolenia zawodowego, przystosowanych do potrzeb i możliwości uczniów i stażystów.

3.2.4   Rozwój i przekazywanie strategii mobilności w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego

Znaczenie i pozytywny wpływ mobilności edukacyjnej były podkreślane wiele razy i stały się głównym priorytetem strategicznym strategii edukacji i szkoleń 2020. Szczególnie w kształceniu i szkoleniu zawodowym poziom mobilności jest stosunkowo niski i potrzebne jest szczególne wsparcie ze strony odpowiednich uczestników procesu na wszystkich poziomach. Ważną częścią mobilności na poziomie kształcenia i szkolenia zawodowego są praktyki w przedsiębiorstwach. Oznacza to, że mobilność ta jest zorientowana na zdobywanie praktycznych doświadczeń i ma bliskie związki z gospodarką. W przypadku praktykantów podmioty gospodarcze są zaangażowane również jako strona wysyłająca. Aby zapewnić wysoką jakość staży, pomagać w znajdowaniu partnerów i zachęcać MŚP do współpracy, muszą powstać sprawne struktury współpracy między właściwymi organizacjami. W poprzednich latach opracowano wiele narzędzi, koncepcji i metod, które można zaadaptować i przenieść do innych środowisk.

Aby mobilność w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego stała się zasadą, a nie wyjątkiem, trzeba włączyć umiejętności w zakresie mobilności i współpracy międzynarodowej do istniejących programów nauczania. Rynek pracy potrzebuje tych umiejętności. Zwiększają one atrakcyjność kształcenia i szkolenia zawodowego.

Szczególnie mile widziane są wnioski dotyczące regionów, które odgrywają ważną rolę w zwiększaniu mobilności w wielu państwach, a także strategię na poziomie sektorów, gałęzi przemysłu i dziedzin kształcenia i szkolenia zawodowego.

W związku z tym projekty wielostronne w ramach tego priorytetu powinny dążyć do zrealizowania jednego z następujących celów:

- przyjęcie i przeniesienie struktur i narzędzi wspierających mobilność w kształceniu i szkoleniu zawodowym, a zwłaszcza uczestnictwo w niej MŚP i staże w przedsiębiorstwach;

- przekazywanie metod szerzenia mobilności lub włączenia jej w programy kształcenia i szkolenia zawodowego w konkretnych sektorach, branżach, dziedzinach kształcenia i szkolenia lub regionach;
- przekazywanie modeli wzajemnej wymiany stażystów, a zwłaszcza praktykantów w przedsiębiorstwach.

3.2.5 System ECVET służący osiągnięciu przejrzystości i uznawaniu wyników nauczania i kwalifikacji

W ramach tego priorytetu projekty powinny opracowywać, organizować i zapewniać **transfer metod**, wytycznych i powiązanych narzędzi w celu wdrożenia i wykorzystania zasad ECVET wspierających mobilność lub uczenie się przez całe życie. Obejmują one instrumenty, procedury i metody mające na celu:

- opis kwalifikacji w kategoriach jednostek efektów uczenia się;
- opracowanie i transfer jednostek efektów uczenia się dla potrzeb międzynarodowych umiejętności zawodowych. Szczególny nacisk należy położyć na transfer tych jednostek i ich integrację z uznawanymi kwalifikacjami w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego oraz kwalifikacjami osób zawodowo zajmujących się kształceniem i szkoleniem zawodowym;
- określenie liczby punktów ECVET, jakiej odpowiada dana kwalifikacja i jednostka;
- tworzenie procedur oceny, transferu, walidacji i akumulacji wyników w nauce osiągniętych w warunkach formalnych, nieformalnych i pozaformalnych;
- tworzenie partnerstw operacyjnych, w tym modeli protokołów ustaleń, porozumień o programie zajęć, wykazów zaliczeń.

Wnioski powinny obejmować **wszystkie** następujące elementy:

- praktyczne procesy transferu mające na celu ułatwienie zrozumienia i zastosowania ECVET przez podmioty zainteresowane kształceniem i szkoleniem zawodowym;
- praktyczne rozwiązania mające na celu ułatwienie rozwoju i transferu innowacyjnych praktyk w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego z wykorzystaniem ECVET, w tym w zakresie mobilności i walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego;
- opracowywanie i rozpowszechnianie strategii i metod stosowanych przez decydentów politycznych, nauczycieli i osoby odpowiedzialne za kwalifikacje, które mogą być powielane i przenoszone na poziomie europejskim;
- tworzenie otwartego dostępu do zasobów informacyjnych i pomocniczych oraz zapewnienie należytego rozwiązywania kwestii organizacyjnych, technicznych i jakościowych związanych z ECVET, tak aby treści można było upowszechniać i aby były one łatwo dostępne na poziomie wspólnotowym;

3.2.6 Ulepszenie systemów zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego

W ramach tego priorytetu projekty powinny nawiązywać do dawniejszych projektów w zakresie rozwoju innowacyjności (DOI), innych projektów, które otrzymały dotacje w ramach programu Leonardo da Vinci lub dowolnych innowacyjnych metod zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego. Ich celem powinno być przygotowanie, zorganizowanie i zapewnienie transferu wytycznych, narzędzi i produktów mających na celu wdrożenie i wykorzystanie europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym. Obejmują one instrumenty, procedury i metody mające na celu:

- opracowanie krajowego podejścia do poprawy jakości systemów kształcenia i szkolenia zawodowego oraz sposobu wykorzystania europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości;

- wykorzystanie samooceny i oceny wzajemnej w procesie zapewnienia jakości;
- rozwój wykorzystania wskaźników zawartych w załączniku 2 do zalecenia ustanawiającego europejskie ramy odniesienia na rzecz zapewniania jakości⁵³.

Wnioski powinny obejmować **jeden** z następujących elementów:

- transfer, wykorzystanie i rozpowszechnianie wyników realizacji dawnego projektu ENQAVET (Europejska sieć na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym), w tym wyników prac grup tematycznych, a w szczególności grupy tematycznej zajmującej się opracowaniem wytycznych w zakresie wspierania jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz grupy zajmującej się wskaźnikami;
- transfer i wykorzystanie wyników dawniejszych projektów dotyczących wdrożenia „wspólnych ram służących zapewnianiu wysokiej jakości kształcenia i szkolenia zawodowego poprzez ocenę wzajemną⁵⁴”;
- transfer i wykorzystanie innowacyjnych i istotnych materiałów opracowanych w ramach projektów Leonardo da Vinci w dziedzinie zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego;
- aktualizacja trafnych, istotnych i innowacyjnych wyników poprzednich projektów dotyczących wdrożenia wspólnych ram służących zapewnianiu wysokiej jakości w związku z adaptacją europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

W każdym przypadku koordynator nowego projektu powinien mieć kontakt z aktualną siecią na rzecz zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego i śledzić ostatnie prace w celu zachowania spójności działań na poziomie europejskim.

3.3 Projekty wielostronne – rozwój innowacyjności

Zob. informacje ogólne we wprowadzeniu do punktu 3.2.

3.3.1 *Wdrożenie systemu ECVET służącego osiągnięciu przejrzystości i uznawaniu wyników nauczania i kwalifikacji*

Projekty realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu wspieranie rozwoju kwalifikacji lub systemów kwalifikacji krajowych i sektorowych poprzez wdrożenie systemu ECVET, zgodnie z zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia systemu transferu i akumulacji punktów w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET)⁵⁵. Powinny one również wspierać testowanie i wdrożenie systemu ECVET zgodnie z zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia systemu ECVET oraz obejmować **wszystkie** następujące elementy:

- opracowywanie i stosowanie operacyjnych i dających się przekazać metod i wytycznych służących opracowaniu opisów kwalifikacji z uwzględnieniem jednostek efektów uczenia

⁵³Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (2009/C 155/1): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0001:0010:PL:PDF>

⁵⁴http://www.peer-review-education.net/index.php?class=Calimero_Webpage&id=14762

⁵⁵ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 czerwca 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu transferu osiągnięć w kształceniu i szkoleniu zawodowym (ECVET) (2009/C 155/02): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0011:0018:PL:PDF>

się, połączonych z przyznawaniem punktów, opartych na specyfikacjach technicznych ECVET;

- testowanie kwalifikacji opartych na sektorowych lub międzysektorowych efektach uczenia się, którym towarzyszą procedury oceny, transferu, walidacji i akumulacji efektów uczenia się uzyskanych w sposób formalny, nieformalny i pozaformalny;
- opracowywanie i testowanie standardów jakościowych służących zastosowaniu ECVET do kwalifikacji krajowych, sektorowych lub międzysektorowych w celu przyznania im oznaczenia jakości ECVET.

Oprócz wyżej wymienionych elementów, projekty powinny obejmować również:

- opracowywanie programów kształcenia i szkolenia zawodowego z elastycznymi mechanizmami walidacji, transferu i uznawania efektów uczenia się z wykorzystaniem zasad ECVET;
- rozwój koncepcji łączenia ECVET i ECTS i zwiększania ich kompatybilności w oparciu o wyniki uczenia się.

3.3.2 Ulepszenie systemów zapewnienia jakości kształcenia i szkolenia zawodowego

Projekty realizowane w ramach tego priorytetu mają na celu wspieranie wykorzystania i rozwoju europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości⁵⁶, tak aby jeszcze bardziej ulepszyć i rozwinąć systemy kształcenia i szkolenia zawodowego oraz promować kulturę poprawy jakości i innowacyjności na wszystkich szczeblach. Projekty te powinny dążyć do **jednego** z następujących celów:

- opracowanie krajowych metod poprawy systemów zapewnienia jakości na poziomie krajowym i możliwie najlepsze wykorzystanie ram, w szczególności opracowanie wytycznych i planów działań do wdrożenia;
- rozwój procedur pozyskiwania danych do opracowania wskaźników zawartych w załączniku 2 do zalecenia ustanawiającego europejskie ramy odniesienia na rzecz zapewniania jakości;
- rozwój zrównoważonych i dających się przekazać, konkretnych instrumentów operacyjnych opartych na europejskich ramach odniesienia na rzecz zapewniania jakości;
- opracowanie konkretnych porad lub wytycznych dotyczących tych ram, z których korzystać będą osoby zaangażowane w kształcenie i szkolenie zawodowe, w szczególności osoby zapewniające szkolenia;
- opracowanie i testowanie procesów zapewniania jakości podczas kształcenia i doskonalenia zawodowego w oparciu o te ramy.

3.3.3 Rozwój umiejętności zawodowych z uwzględnieniem potrzeb rynku pracy - Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy

Projekty w ramach tego priorytetu powinny promować ścisłe związki ze światem pracy w celu skuteczniejszego przystosowania szkolenia i kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy. Projekty powinny mieć na celu lepsze określanie i przewidywanie sektorowych potrzeb w zakresie umiejętności i kompetencji oraz ich integrację w ofercie kształcenia i szkolenia zawodowego. Oznacza to również promowanie łączenia nauki z pracą. Priorytet ten powinien

---

⁵⁶ Europejskie ramy odniesienia na rzecz zapewniania jakości to system odniesienia mający pomagać państwom członkowskim i państwom uczestniczącym w rozwoju, poprawie, monitorowaniu i ocenianiu ich własnych systemów i praktyk na podstawie wspólnych zasad i kryteriów: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1134_en.htm.

wspierać wdrożenie strategii „Nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”.⁵⁷ Wnioski powinny zawierać następujące elementy:

- wspieranie zaangażowania poszczególnych zainteresowanych stron w proces dostosowania kształcenia i szkolenia zawodowego oraz systemów kwalifikacji do potrzeb rynku pracy, z uwzględnieniem zmian systemowych, takich jak przejście na system oparty na efektach uczenia się i kompetencjach;
- rozwijanie i testowanie wspólnych metod i systemów umożliwiających przewidywanie potrzeb związanych z umiejętnościami, w tym potrzeb występujących na poziomie sektorowym, z udziałem przedsiębiorstw, organizacji sektorowych i partnerów społecznych w kształceniu i szkoleniu zawodowym;
- wspieranie łączenia nauki z życiem zawodowym poprzez promowanie bardziej przyjaznego nauce środowiska i szkoleń w miejscu pracy oraz ścieżek praktyk jako podstawy dla rozwoju umiejętności zawodowych istotnych w świetle potrzeb rynku pracy.

3.4 Sieci

3.4.1 Współpraca między sektorem kształcenia i szkolenia zawodowego a światem pracy

W sieciach działających w ramach tego priorytetu powinny działać podmioty z sektora kształcenia i szkolenia zawodowego (np. szkoły, instytucje, organizacje, stowarzyszenia przedstawicielskie) oraz podmioty ze świata pracy (np. przedstawiciele sektorów, branż, przedsiębiorstw, partnerzy społeczni). Celem takich sieci jest wymiana informacji i doświadczeń, a także popieranie rozpowszechniania i wdrażania wspólnych metod i narzędzi związanych z inicjatywą „nowe umiejętności w nowych miejscach pracy”.⁵⁸ Może to obejmować na przykład oceny wzajemne, refleksje na temat metod i narzędzi lub podejść pedagogicznych oraz działania rad do spraw umiejętności sektorowych. Szczególnie mile widziane są sieci w sektorach przechodzących zmiany strukturalne albo gwałtowne ewolucje.

3.4.2 Rozwój strategii mobilności w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego

Sieci będą wspierać współpracę między władzami regionalnymi/lokalnymi lub właściwymi organami czy lub światem biznesu, mającą na celu zwiększenie mobilności w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego. Powinny one skupiać się na wynajdywaniu, promowaniu i rozpowszechnianiu pomysłów, strategii i struktur w obszarze mobilności edukacyjnej, nie tylko wewnątrz sieci, ale także w kontaktach z zainteresowanymi stronami z zewnątrz. Aby uzyskać szeroką rozpoznawalność i wpływy, sieci powinny łączyć istotne zainteresowane podmioty i państwa.

4. GRUNDTVIG – KSZTAŁCENIE DOROSŁYCH

Kontekst polityczny

Celem programu Grundtvig jest stworzenie odpowiedzi na podwójne, związane z edukacją wyzwanie: z jednej strony mamy do czynienia z większą liczbą osób dorosłych przedwcześnie kończących naukę, lub, jak ma to miejsce w przypadku wielu migrantów,

⁵⁷ Ibid 3.

⁵⁸ Ibid 3.

osób, które nigdy nie miały szans na jej otrzymanie, z drugiej zaś strony stajemy przed problemem starzejącego się społeczeństwa. Kształcenie dorosłych pomaga sprostać tym wyzwaniom poprzez umożliwienie obu tym grupom ludzi poszerzenia swojej wiedzy i podwyższania kompetencji.

Kształcenie dorosłych jest istotnym elementem procesu uczenia się przez całe życie. Jednocześnie uczestnictwo dorosłych w kształceniu i szkoleniu jest obecnie nie tylko ograniczone, lecz cechuje je także brak właściwej równowagi. Osoby o najniższym poziomie wykształcenia równocześnie najrzadziej uczestniczą w procesie uczenia się. Podczas gdy docelowa wartość odniesienia dla udziału populacji dorosłej w wieku produkcyjnym w uczeniu się przez całe życie wyznaczona została przez państwa członkowskie na poziomie 12,5 % do roku 2010 i 15 % do roku 2020, średni wskaźnik w roku 2008 wyniósł 9,5 % (przy dużych rozbieżnościach pomiędzy poszczególnymi państwami wynoszących od 1,3 % do 32 %).

Aby stawić czoła tym i innym stojącym przed Europą wyzwaniom, takim jak zmiany demograficzne, szybki rozwój niektórych regionów świata oraz ubóstwo połączone z wykluczeniem społecznym, w roku 2006 Komisja opublikowała komunikat zatytułowany „Kształcenie dorosłych: nigdy nie jest za późno na naukę”⁵⁹. Podkreśla on wagę uczenia się dorosłych, które służy zwiększeniu możliwości znalezienia pracy, mobilności na rynku pracy i nabywaniu kluczowych kompetencji, przy jednoczesnej promocji idei społeczeństwa i rynku pracy opartych na włączeniu społecznym. W obecnej sytuacji powolnego wychodzenia z recesji przesłanie tego komunikatu stało się ważniejsze niż kiedykolwiek przedtem.

We wrześniu 2007 r. komunikat został uzupełniony planem działań na rzecz kształcenia dorosłych⁶⁰ określającym, w jaki sposób państwa członkowskie oraz inne zainteresowane strony otrzymujące europejskie wsparcie mogą rozwijać skuteczne i wydajne systemy kształcenia dorosłych. W maju 2008 r. Rada przyjęła zestaw konkluzji w sprawie uczenia się dorosłych⁶¹, które wzmacniają i rozwijają strategię Komisji dotyczącą działań w tej dziedzinie.

Podstawowym zadaniem jest zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się i zadbanie o jego większe zrównoważenie. Należy kultywować kulturę wysokiej jakości, poświęcając szczególną uwagę osobom uczącym się, rozwojowi zawodowemu pracowników oraz sposobowi świadczenia usług edukacyjnych. Do motywowania osób dorosłych niezbędne jest wdrożenie systemów uznawania i walidacji wyników uczenia się pozaformalnego i nieformalnego. W celu kształtowania przyszłych strategii w tej dziedzinie należy również poprawić jakość i porównywalność danych dotyczących potrzeb dorosłych pobierających naukę. Poprawa jakości i promowanie równości w kształceniu i szkoleniu są priorytetami strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020) przyjętych w konkluzjach Rady z 12 maja 2009 r.⁶²

Cele szczegółowe i operacyjne programu Grundtvig

---

⁵⁹ COM(2006) 614 wersja ostateczna: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/pl/com/2006/com2006_0614pl01.pdf

⁶⁰ COM(2007) 558 wersja ostateczna: http://ec.europa.eu/education/policies/adult/com558_pl.pdf

⁶¹ Konkluzje Rady z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie uczenia się dorosłych (2008/C 140/09): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:140:0010:0013:PL:PDF>

⁶² Ibid 6.

Cele szczegółowe programu Grundtvig określone w art. 29 ust. 1 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) odpowiadanie na wyzwania edukacyjne związane ze starzeniem się populacji w Europie;
- b) pomoc w zapewnianiu osobom dorosłym ścieżek poprawy ich wiedzy i kwalifikacji.

Cele operacyjne programu Grundtvig, określone w art. 29 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym oraz pod względem dostępności ogólnoeuropejskiej mobilności osób biorących udział w kształceniu dorosłych, tak by wspierać mobilność co najmniej 7 000 tych osób rocznie do końca 2013 r.;
- b) poprawa pod względem jakościowym i ilościowym współpracy pomiędzy organizacjami zajmującymi się kształceniem dorosłych w Europie;
- c) zapewnienie alternatywnych możliwości dostępu do kształcenia dorosłych osobom z grup wymagających szczególnego wsparcia oraz marginalizowanych środowisk społecznych, w szczególności osobom starszym oraz osobom, które zaniechały kształcenia bez osiągnięcia podstawowych kwalifikacji;
- d) ułatwienie rozwoju innowacyjnych praktyk w dziedzinie kształcenia dorosłych, a także ich transferu, w tym z jednego państwa uczestniczącego do innych państw;
- e) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- f) poprawa metod dydaktycznych oraz zarządzania organizacjami kształcenia dorosłych.

Priorytety programu Grundtvig

4.1 Mobilność i partnerstwa

Nie ma formalnych tematów priorytetowych, jeśli chodzi o zdecentralizowane działania w ramach programu Grundtvig, tj. mobilność (doskonalenie zawodowe pracowników, wizyty i wymiana, praktyki asystenckie, warsztaty, projekty wolontariatu dla seniorów, wizyty przygotowawcze) oraz partnerstwo na rzecz kształcenia. Wnioskodawcom zaleca się odwołanie się do informacji znajdujących się na stronie internetowej odpowiedniej agencji krajowej w celu upewnienia się, czy istnieją priorytety krajowe lub inne krajowe zasady związane z tymi działaniami.

Partnerstwo na rzecz kształcenia zdefiniowane jest jako partnerstwo na rzecz wzmocnienia europejskiego wymiaru i poprawy jakości organizacji zajmujących się kształceniem dorosłych poprzez współpracę transnarodową. Mobilność dorosłych uczniów jest wspierana w ramach partnerstwa na rzecz kształcenia, warsztatów Grundtvig oraz programów wolontariatu dla seniorów w zakresie nieformalnego uczenia się. Mobilność personelu prowadzącego kształcenie dorosłych, zdefiniowana w cz. II przewodnika po programie „Uczenie się przez całe życie”, wspierana jest za pomocą partnerstwa na rzecz kształcenia oraz w formie indywidualnych dotacji na uczestnictwo w doskonaleniu zawodowym lub odbywanie wizyt i wymiany oraz praktyk asystenckich.

4.2 Projekty wielostronne

W ramach projektów wielostronnych wspierane będą **projekty, które polegają na dzieleniu się doświadczeniem i dobrymi praktykami oraz prowadzą do osiągnięcia konkretnych**

rezultatów i wyników nadających się do rozpowszechniania (metod, narzędzi, materiałów, kursów) i w ten sposób rozwijają innowacyjność lub rozpowszechniają innowacje i dobre praktyki oraz mogą potencjalnie mieć istotne znaczenie. Priorytetowo traktowane będą w szczególności projekty, których celem jest m.in. organizacja doskonalenia zawodowego dla personelu zajmującego się kształceniem dorosłych.

Wnioski składane w ramach poszczególnych niżej wymienionych działań powinny pokazywać, w jaki sposób projekt przyczyni się do stosowania, adaptacji i testowania (w konkretnych sytuacjach dotyczących uczenia się dorosłych) odpowiednich narzędzi lub metod, które zostały lub są opracowywane w ramach współpracy politycznej na poziomie ogólnoeuropejskim. Obejmują one europejskie/ krajowe ramy kwalifikacji⁶³, europejskie wytyczne w zakresie walidacji kształcenia pozaformalnego i nieformalnego⁶⁴, europejskie ramy kluczowych kompetencji⁶⁵, Europass⁶⁶, ECVET⁶⁷, EQARF⁶⁸ oraz kluczowe kompetencje dla osób zajmujących się kształceniem, dorosłych zidentyfikowane w badaniu przeprowadzonym niedawno dla Komisji Europejskiej w ramach planu działania na rzecz kształcenia dorosłych⁶⁹ itp.

4.2.1 Zdobywanie kluczowych kompetencji poprzez kształcenie dorosłych

W ramach tego priorytetu należy zwrócić uwagę na podstawowe umiejętności jako podstawę zdobywania szerszych kompetencji kluczowych o charakterze ogólnym. Projekty będą się koncentrować na następujących aspektach:

- poszerzaniu dostępu do umiejętności podstawowych, takich jak umiejętność czytania i pisania, porozumiewania się w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje w zakresie nauk ścisłych i technicznych oraz informatyczne, a także kompetencje obywatelskie i w zakresie przedsiębiorczości;
- zapewnianiu wysokiej jakości edukacji drugiej szansy i szkoleń dla młodych dorosłych i dorosłych, w tym migrantów, którzy powinni poprawić swoje podstawowe umiejętności; rozwijaniu innowacyjnych metod nauczania i uczenia się języka państwa przyjmującego dla imigrantów;
- uznawaniu umiejętności nabytych podczas wolontariatu, pracy na rzecz społeczności i czynności wykonywanych w ramach życia rodzinnego;
- wykorzystaniu miejsca pracy do zdobywania kluczowych kompetencji oraz rozwoju innowacyjnych metod podnoszenia ogólnego poziomu wykształcenia pracowników przedsiębiorstw (np. ich umiejętności czytania, pisania i liczenia), w odróżnieniu od ich konkretnych kompetencji zawodowych;
- ulepszeniu sposobów oceny kluczowych kompetencji w oparciu o efekty uczenia się i włączeniu w nią oceny wyników uczenia się pozaformalnego i nieformalnego w przypadku osób o niskich kwalifikacjach i umiejętnościach;
- ocenie wpływu krajowych ram kwalifikacji na zwiększenie dostępu takich osób do możliwości edukacyjnych.

⁶³ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (2008/C 111): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:PL:PDF>

⁶⁴ <http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications/5059.aspx>

⁶⁵ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc42_en.htm

⁶⁶ Decyzja nr 2241/2004/WE Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie jednolitych ram wspólnotowych dla przejrzystości kwalifikacji i kompetencji (Europass) (2004/L 390/6): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:390:0006:0020:PL:PDF>

⁶⁷ Ibid 55.

⁶⁸ Ibid 53.

⁶⁹ Ibid 60.

4.2.2 Rola kształcenia dorosłych w zwiększaniu włączenia społecznego i równości płci

- Poprawa atrakcyjności i dostępności kształcenia dorosłych, szczególnie dla dorosłych o niskim poziomie umiejętności oraz obywateli i migrantów znajdujących się w niekorzystnej sytuacji i marginalizowanych. Projekty powinny koncentrować się na następujących aspektach:
  - motywacji osób uczących się do zaangażowania się w naukę, także poprzez usługi związane z doradztwem, strategie zewnętrzne, kampanie informacyjne, walidację wyników uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, odpowiednie metody nauczania i uczenia się oraz współpracę partnerską z przedsiębiorstwami;
  - wykorzystywaniu TIK, metod e-learning oraz środków przekazu do zwiększania dostępu do kształcenia dla osób dorosłych;
  - opracowywaniu alternatywnych podejść do uczenia się, które integrowałyby lub reintegrowały ze społeczeństwem i rynkiem pracy obywateli marginalizowanych i znajdujących się w niekorzystnym położeniu.
- Promowanie równości płci w kształceniu dorosłych, szczególnie poprzez rozwijanie atrakcyjnych metod zachęcania mężczyzn do uczestnictwa w tych dziedzinach kształcenia dorosłych, w których są oni niedostatecznie reprezentowani.

4.2.3 Kształcenie międzypokoleniowe; kształcenie dla seniorów; kształcenie w rodzinie

Projekty w ramach tego priorytetu powinny skupiać się na:

- przekazywaniu wiedzy, metod i dobrych praktyk związanych z kształceniem seniorów;
- wyposażeniu seniorów w umiejętności potrzebne im do radzenia sobie ze zmianami i utrzymaniu aktywności w społeczeństwie;
- zwiększaniu wkładu osób starszych w naukę innych, w tym młodych dorosłych;
- rozwijaniu innowacyjnych podejść do uczenia się międzypokoleniowego oraz uczenia się w rodzinie.
- opracowywaniu innowacyjnych modeli wolontariatu dla seniorów jako formy nieformalnego uczenia się (rok 2011 jest Europejskim Rokiem Wolontariatu).

4.2.4 Zapewnianie jakości kształcenia dorosłych, w tym rozwoju zawodowego pracowników

Projekty w ramach tego priorytetu powinny skupiać się na:

- rozwoju kompetencji nauczycieli, instruktorów i innych pracowników, na przykład poprzez kształcenie lub doskonalenie zawodowe oraz rozwój odpowiednich kwalifikacji i wykorzystywanie kluczowych kompetencji personelu zajmującego się kształceniem dorosłych⁷⁰;
- rozwoju zawodu nauczyciela dorosłych, w tym ścieżek kariery dla osób zajmujących się kształceniem dorosłych;
- analizie kosztów i korzyści (oraz zwrotu z inwestycji) kształcenia dorosłych;
- poprawie stopnia zapewnienia jakości usług i działalności instytucji, w tym poprzez opracowanie sposobu zastosowania w kształceniu dorosłych europejskich ram odniesienia na rzecz zapewniania jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego⁷¹ oraz

---

⁷⁰ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc58_en.htm

⁷¹ Ibid 53.

norm i wytycznych w zakresie zapewniania jakości w europejskim obszarze szkolnictwa wyższego⁷²;

- rozwoju innowacyjnych europejskich kursów doskonalenia zawodowego oraz pozaformalnych metod rozwoju pracowników, takich jak wspólna praca z doświadczonym pracownikiem (job-shadowing);
- rozwoju i ulepszaniu systemów walidacji i certyfikacji służących podnoszeniu kwalifikacji pracowników zajmujących się kształceniem dorosłych (nauczycieli, instruktorów itp.);
- poprawie zarządzania organizacjami zajmującymi się kształceniem dorosłych i ich struktur;
- rozwoju standardów i akredytacji usługodawców.

4.3 Sieci

4.3.1 *Promowanie spójności społecznej poprzez zapewnienie określonym grupom społecznym lepszych możliwości w zakresie kształcenia dorosłych*

Sieci powstające w ramach tego priorytetu powinny skupiać się na tematach i grupach docelowych mających szczególne znaczenie dla promowania spójności społecznej i włączenia społecznego, takich jak:

- migranci i mniejszości etniczne, przy czym szczególną uwagę należy zwrócić na odpowiednie plany szkolenia, obejmujące naukę języka państwa przyjmującego;
- więźniowie i byli przestępcy (ta sieć powinna w szczególności wykorzystywać i konsolidować wyniki prac grup roboczych utworzonych podczas Europejskiej konferencji na temat edukacji więziennej, która odbyła się w Budapeszcie w lutym 2010 r.);
- seniorzy (ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia międzypokoleniowego);
- rozwój strategii niwelowania przepaści w nauczaniu języków obcych osób dorosłych, tam, gdzie możliwości takiej nauki są niewystarczające;
- rozwój kształcenia dorosłych o specjalnych potrzebach, w szczególności niepełnosprawnych (ta sieć powinna uwzględniać takie aspekty, jak wykorzystanie kształcenia na odległość dla tej grupy docelowej; rola mediów we wspieraniu, realizacji i popularyzacji kształcenia osób o specjalnych potrzebach; uczenie się w rodzinie w kontekście niepełnosprawności);

Sieci takie powinny także angażować osoby spoza sektora edukacji, które posiadają specjalistyczną wiedzę w odpowiedniej dziedzinie polityki społecznej.

ROZDZIAŁ 2 – PROGRAM MIĘDZYSEKTOROWY

Kontekst polityczny

---

⁷² http://www.eqar.eu/fileadmin/documents/e4/050221_ENQA_report.pdf

Program międzysektorowy wspiera wdrożenie międzysektorowych aspektów europejskiej polityki w zakresie kształcenia i szkolenia wyrażonej w formie ram strategicznych europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia ET 2020⁷³, obejmującej wprowadzenie w życie idei uczenia się przez całe życie poprzez wdrożenie strategii uczenia się przez całe życie oraz rozwój ram i miar kwalifikacji służących wprowadzeniu bardziej elastycznych ścieżek kształcenia.

Szczegółowe i operacyjne cele programu międzysektorowego

Cele szczegółowe programu międzysektorowego określone są w art. 32 ust. 1 decyzji ustanawiającej program. Są to:

- a) propagowanie współpracy europejskiej w dziedzinach obejmujących co najmniej dwa sektorowe programy szczegółowe;
- b) wspieranie jakości i przejrzystości systemów kształcenia i szkolenia państw członkowskich.

Cele operacyjne programu międzysektorowego, określone w art. 32 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) wspieranie rozwoju strategii i współpracy na szczeblu europejskim w zakresie uczenia się przez całe życie, szczególnie w kontekście procesu lizbońskiego i programu pracy „Edukacja i szkolenia 2010”, a także procesu bolońskiego i kopenhaskiego oraz późniejszych procesów;
- b) zapewnianie dostarczania odpowiedniej ilości porównywalnych danych, informacji statystycznych i analiz w celu wsparcia rozwoju polityki w zakresie uczenia się przez całe życie oraz monitorowanie postępu w realizacji celów uczenia się przez całe życie, a także określanie obszarów wymagających szczególnej uwagi;
- c) propagowanie nauki języków obcych oraz wspieranie różnorodności językowej w państwach członkowskich;
- d) wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- e) zapewnianie odpowiedniego rozpoznania, przedstawienia i wdrożenia wyników programu „Uczenie się przez całe życie” na szeroką skalę.

1. DZIAŁANIE KLUCZOWE 1 – WSPÓŁPRACA STRATEGICZNA I INNOWACYJNOŚĆ

Priorytety działalności w ramach działania kluczowego 1:

1.1 Wizyty studyjne ekspertów i urzędników w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego (mobilność)

Działanie to skupia się na promocji kultury partnerskiego uczenia się, tj. obserwacji, wymiany i wzajemnego uczenia się na podstawie doświadczeń będących przedmiotem wspólnego zainteresowania na poziomie UE. Zachęca ono do dyskusji na istotne tematy i wpływa na

⁷³ Ibid 4.

rozwój strategii jakości i przejrzystości systemów kształcenia i szkolenia. Szczególną uwagę przywiązuje się do uczestnictwa osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki i decydentów.

Priorytety wizyt studyjnych przedstawione w zaproszeniu do składania wniosków z 2011 r. będą zgodne z ogólnymi priorytetami wyznaczonymi w punkcie 3:

1. Zachęcanie do współpracy między środowiskami edukacji, szkoleń i pracy;
2. Wspieranie kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli i instruktorów oraz kierowników instytucji edukacyjnych i szkoleniowych;
3. Promowanie zdobywania kompetencji kluczowych w ramach systemu kształcenia i szkolenia;
4. Promowanie włączenia społecznego i równości płci w zakresie kształcenia i szkolenia, w tym integracji migrantów;
5. Opracowanie strategii uczenia się przez całe życie i mobilności.

1.2 Analizy i badania porównawcze

Celem tego działania jest sporządzenie analiz porównawczych systemów edukacyjnych funkcjonujących w poszczególnych państwach UE w zakresie rozwoju i innowacyjności kształcenia i szkolenia na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym w kontekście światowym. Analizy powinny opierać się na porównywalnych danych, danych statystycznych, wiedzy i analizie, tak aby mogły wspomagać tworzenie strategii uczenia się przez całe życie, opracowanie polityki i wyznaczenie obszarów strategicznych wymagających szczególnej uwagi.

Analizy i badania dostarczające wartości dodanej w zakresie najnowszej wiedzy w danej dziedzinie i skupiające się na tematach, które nie zostały jeszcze poruszone w ostatnio przeprowadzonych, trwających lub planowanych badaniach finansowanych w ramach tego działania zostaną uznane za priorytetowe. Przed złożeniem wniosków wnioskodawcy powinni upewnić się, że proponowany temat jeszcze nie był i nie będzie objęty programem innych analiz finansowanych przez programy edukacyjne UE.⁷⁴

Priorytetowe obszary tematyczne badań porównawczych mających wzmocnić podstawy naukowe dla polityki i praktyki w dziedzinie kształcenia i szkolenia są następujące:

1.2.1 Świadczenie usług kształcenia dorosłych i popyt na nie

Badania powinny skupiać się przede wszystkim na analizach porównawczych lub pogłębionych analizach dla poszczególnych państw, dotyczących modeli organizacyjnych, zarządczych i finansowych opracowanych w celu stworzenia wysokiej jakości, efektywnego systemu kształcenia dorosłych (formalnego, pozaformalnego i

---

⁷⁴ Badania wybrane w ramach tego działania w poprzednich latach można zobaczyć na stronie http://eacea.ec.europa.eu/llp/general_information/key_activity_1_en.html#links. Badania i sprawozdania na temat kształcenia i szkolenia finansowane przez DG ds. Edukacji i Kultury można znaleźć na stronie http://ec.europa.eu/education/more-information/moreinformation139_en.htm. Zaproszenia do składania ofert w dziedzinie edukacji, szkoleń i młodzieży są dostępne na stronie http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/calls/tenders_en.html i http://eacea.ec.europa.eu/llp/ka1/studies_comparative_research_en.php. Wyniki selekcji są opublikowane na stronie http://eacea.ec.europa.eu/llp/results_projects/selection_results_en.php, a badania przeprowadzone przez sieć Eurydice można znaleźć na stronie <http://www.eurydice.org>.

nieformalnego), korzystającego z poradnictwa, walidacji, elektronicznych platform edukacyjnych i innych kluczowych funkcji, który zapewni konkretne metody umożliwienia dorosłym nauki i poprawy swoich kwalifikacji przez całe życie.

1.2.2 Uzyskiwanie kompetencji kluczowych podczas kształcenia i szkolenia przez całe życie

Badania te powinny skupiać się przede wszystkim na:

- a) sposobach poprawy umiejętności pisania i czytania, matematycznych i w zakresie nauk ścisłych oraz równowagi płci i kompetencji o charakterze ogólnym (nauka uczenia się i umiejętności kreatywne);
- b) sposobach oraz metodach pomiaru i oceny kluczowych kompetencji.

1.2.3 Włączenie społeczne w kształceniu i szkoleniach, w tym integracja migrantów

Badania te powinny skupiać się przede wszystkim na:

- a) skutecznych sposobach obniżenia liczby osób przedwcześnie kończących kształcenie i szkolenie;
- b) roli wczesnej edukacji i opieki we włączeniu społecznym (uczestnictwo, metody pedagogiczne itp.);
- c) sposobach poprawy uczestnictwa grup gorzej reprezentowanych (społecznych, ekonomicznych, etnicznych, ...) w kształceniu na poziomie szkół wyższych;
- d) roli kształcenia dorosłych w zmniejszaniu marginalizacji i wykluczenia społecznego.

1.2.4 Atrakcyjność kształcenia i szkolenia zawodowego

Badania powinny w szczególności skupiać się na:

- a) analizie porównawczej inicjatyw w zakresie programów kształcenia i szkolenia zawodowego na poziomie szkół wyższych;
- b) analizie porównawczej czynników jakości programów kształcenia i doskonalenia zawodowego, które mają udowodniony potencjał w zakresie istotnej zmiany wizerunku kształcenia i szkolenia zawodowego.

1.2.5 Pomiar kompetencji i przewidywanie przyszłych umiejętności

Analiza porównawcza przyszłego zapotrzebowania gospodarki i społeczeństwa na umiejętności; dopasowanie systemów kształcenia i szkolenia do tych potrzeb; jakość przechodzenia z obszaru kształcenia i szkolenia na rynek pracy; poprawa zrozumienia powiązań między kształceniem obowiązkowym, dalszym kształceniem, szkolnictwem wyższym, kształceniem dorosłych i życiem zawodowym.

1.3 Sieci

Celem tego działania jest stworzenie międzysektorowych sieci promujących wzajemne uczenie się w zakresie polityki oraz wymianę informacji i dobrych praktyk w zakresie rozwoju i wdrażania innowacyjnych metod uczenia się przez całe życie.

Sieci takie powinny łączyć ze sobą istotnych uczestników procesu ze wszystkich zainteresowanych sektorów oraz poziomów tworzenia i realizacji polityki (krajowych, regionalnych, lokalnych) i stanowić forum / platformę wspólnej refleksji i współpracy europejskiej w zakresie odkrywania i promowania innowacji i najlepszych praktyk.

1.3.1 Promocja strategii uczenia się przez całe życie, w tym ścieżek pomiędzy różnymi sektorami kształcenia i szkolenia

Wsparcie rozwoju i wdrażania innowacyjnych polityk w zakresie uczenia się przez całe życie na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w szczególności promowanie takich możliwości i ścieżek uczenia się przez całe życie, które są skoncentrowane na uczniu, elastyczne i pozbawione „ślepych zaułków”, z wykorzystaniem praktycznych instrumentów służących rozwojowi osobistemu, znalezieniu zatrudnienia i włączeniu społecznemu obywateli należących do wszystkich grup i pochodzących ze wszystkich środowisk, głównie poprzez:

- krajowe ramy i systemy kwalifikacji służące ocenie wyników uczenia się;
- programy walidacji poprzedniej nauki i nauki na bazie doświadczenia (w tym uczenia się pozaformalnego i nieformalnego);
- **dostępne usługi zapewniające dobrej jakości poradnictwo i doradztwo przez całe życie;**
- inne sposoby uatrakcyjnienia uczenia się i wspierania motywacji uczniów (na przykład zachęty i wsparcie finansowe);
- działania dążące do szerszego uczestnictwa i większej równości osiągnięć edukacyjnych poprzez uwzględnianie szczególnych potrzeb mniej uprzywilejowanych grup społeczno-ekonomicznych oraz osób uczących się w sposób nietradycyjny;
- partnerstwo między sektorami kształcenia i szkolenia formalnego i pozaformalnego, biznesem, wolontariatem i przedstawicielami społeczności na poziomie regionalnym i lokalnym, w powiązaniu z inicjatywami w zakresie zatrudnienia i włączenia społecznego;
- współpraca między regionami dotycząca opracowywania i wdrażania strategii uczenia się przez całe życie.

2. DZIAŁANIE KLUCZOWE 2 – JĘZYKI OBCE

Kontekst polityczny

Różnorodność językowa jest dziś w Europie sprawą oczywistą. Dlatego umiejętności językowe są niezbędne do wzmocnienia europejskiego obywatelstwa, promowania dialogu międzykulturowego oraz spójności społecznej i rozwoju osobistego. Stwarzają one możliwości odkrywania innych wartości, przekonań i zachowań.

W zaktualizowanych strategicznych ramach europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”) poprawa nauczania języków przedstawiona została jako priorytet mający na celu poprawę jakości i efektywności kształcenia i szkolenia w państwach członkowskich. Umiejętności językowe mają również zasadnicze znaczenie dla mobilności europejskich obywateli i firm. Praktyczne umiejętności językowe i międzykulturowe są niezbędnym warunkiem osiągnięcia wzrostu gospodarczego i lepszych miejsc pracy, ponieważ zwiększają szanse na zatrudnienie i pomagają europejskim przedsiębiorstwom skutecznie konkurować na światowym rynku.

Promocja nauki języków obcych i różnorodności językowej jest celem całego programu, a w szczególności programów Comenius, Erasmus, Grundtvig i Leonardo. Działanie kluczowe „Języki obce” uzupełnia te programy sektorowe, starając się zaspokajać potrzeby nauczania i uczenia się języków obcych na obszarze pomiędzy co najmniej dwoma sektorami. Wszystkie języki mogą otrzymać wsparcie w ramach programu.

Priorytety działalności w ramach działania kluczowego 2:

2.1 Projekty wielostronne

Wielostronne projekty międzysektorowe muszą dotyczyć co najmniej dwóch z czterech sektorów edukacyjnych objętych programami sektorowymi uczenia się przez całe życie. Muszą one skupiać się na pogłębianiu świadomości zalet uczenia się języków oraz wielojęzycznego charakteru Unii Europejskiej. Powinny mieć na celu promowanie dostępu do zasobów służących uczeniu się języków, a także opracowanie i rozpowszechnianie materiałów do nauki języków i instrumentów testowania znajomości języków. W stosownych przypadkach zdecydowanie zaleca się wykorzystanie wspólnego europejskiego systemu opisu kształcenia językowego Rady Europy⁷⁵.

2.1.1 Współpraca między środowiskami edukacji, szkoleń i pracy

Projekty będą miały na celu wspieranie kompetencji językowych istotnych dla świata pracy w celu poprawy szans na zatrudnienie, integracji pracowników w przedsiębiorstwach oraz wzmocnienia konkurencyjności Europy.

2.1.2 Promocja i zachęcanie do nauki mniej rozpowszechnionych języków europejskich

Projekty będą miały na celu zachowanie i zwiększenie witalności mniej rozpowszechnionych języków europejskich, takich jak języki mniejszych państw członkowskich, zwłaszcza na polu literatury, dziennikarstwa oraz radia i telewizji, a także ochrony.

2.1.3 Promowanie zdobywania kompetencji kluczowych w ramach systemu kształcenia i szkolenia

Projekty będą miały na celu tworzenie programów / programów nauczania umożliwiających mieszkańcom danego państwa uczestniczącego zdobycie lub poszerzenie znajomości języka urzędowego / (jednego z) języków urzędowych innego państwa uczestniczącego poprzez intensywną naukę języka w państwie przyjmującym. Programy powinny uwzględniać potrzeby uczniów z różnych sektorów kształcenia i szkolenia. Powinny również integrować metodologię uczenia się w domu i podczas krótkich (maksymalnie trzytygodniowych) kursów językowych prowadzących do uzyskania certyfikatu na podstawie europejskiego systemu opisu kształcenia językowego. Mogą one również uwzględniać metodologie wykorzystujące najnowsze możliwości, jakie oferują nowe technologie medialne i technologie uczenia się, jeżeli wspomagają one możliwości prawdziwej interakcji i uczenia się od osób, dla których język docelowy jest językiem rodzimym (na przykład poprzez rozwój modeli „eTwinning” lub „tandem learning” dla różnych sektorów lub poprzez wykorzystanie różnych możliwości oferowanych przez serwisy społecznościowe).

2.1.4 Wzmocnienie włączenia społecznego i równości płci w zakresie edukacji, w tym integracji migrantów

Projekty będą rozwijać innowacyjne metody uczenia się języków, umożliwiające imigrantom naukę języka państwa przyjmującego.

⁷⁵ http://www.coe.int/T/DG4/Linguistic/CADRE_EN.asp

2.1.5 Promowanie nauki języków państw sąsiednich

Projekty realizowane przez państwa sąsiadujące ze sobą, które poprzez wspólne działania rozwijają narzędzia umożliwiające wzajemną naukę swoich języków.

2.2 Sieci

Sieci międzysektorowe przyczyniają się do wdrożenia europejskiej polityki językowej. Promują naukę języków obcych i różnorodność językową, stanowią wsparcie dla wymiany informacji na temat innowacyjnych technik i dobrych praktyk, zwłaszcza wśród decydentów i kluczowych specjalistów zajmujących się kształceniem, a także służą adaptacji i upowszechnianiu wyników powstałych wcześniej projektów wśród potencjalnych użytkowników (władze publiczne, specjaliści-praktycy, przedsiębiorstwa, osoby uczące się języków obcych itp.).

2.2.1 Wzmocnienie włączenia społecznego i równości płci w zakresie kształcenia, w tym integracji migrantów

Sieci będą promować wymianę dobrych praktyk, umożliwiając imigrantom naukę języka państwa przyjmującego. Promowanie dobrych praktyk w zakresie nauki języków i szkoleń mających na celu włączenie społeczne, takich jak działania związane z mediacją i doradztwem dla społeczności, tłumaczeniami prawnymi, dostępem do opieki zdrowotnej i pomocy społecznej itp.

2.2.2 Szkolenia i współpraca w dziedzinie przekładu literackiego

Sieci będą promować tworzenie platform tłumaczy literatury, w Internecie lub poprzez tradycyjne narzędzia komunikacji. Celem takich platform powinna być poprawa jakości pracy tłumaczy poprzez wsparcie partnerstwa z instytucjami szkolnictwa wyższego i szkolenia zawodowego. Ponadto powinny one umożliwiać tłumaczom wymianę informacji i doświadczeń oraz nawiązywanie kontaktów zawodowych z autorami.

2.2.3 Upowszechnianie wyników projektów, które otrzymały Europejski Znak Innowacyjności w Zakresie Nauczania Języków Obcych oraz promowanie tworzenia sieci między nimi

Sieci będą organizować lub wspierać wydarzenia i działania zmierzające do upowszechniania wyników projektów, które otrzymały Europejski Znak Innowacyjności, w szczególności wspólne inicjatywy prezentujące kilka takich projektów. Będą zachęcać do łączenia tych projektów oraz do wzajemnej wymiany doświadczeń.

2.2.4 Promowanie nauki języków państw sąsiednich

Sieci będą zachęcać do tworzenia sieci kontaktów i wymiany pomiędzy instytucjami i organizacjami odpowiedzialnymi za porozumienia i inicjatywy dwustronne lub transgraniczne. Będą one rozpowszechniać informacje i dobre praktyki dotyczące inicjatyw zwiększających znajomość języków państw sąsiadujących ze sobą.

3. DZIAŁANIE KLUCZOWE 3 – TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE (TIK)

Kontekst polityczny

Promocja technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) dla potrzeb uczenia się jest celem całego programu, a w szczególności programów Comenius, Erasmus, Grundtvig i Leonardo. Działanie kluczowe TIK uzupełnia te programy, wykorzystując TIK dla potrzeb uczenia się w wymiarze międzysektorowym.

Działanie zwraca uwagę na możliwości wykorzystania TIK jako katalizatora zmian i innowacji społecznych i edukacyjnych. Nie dotyczy ono technologii, lecz tego, jak TIK może wspomóc uczenie się (np. innowacje w pedagogice i metodach uczenia się; zachęcanie osób, które przedwcześnie zakończyły edukację do powrotu do niej; integracja formalnych, pozaformalnych i nieformalnych możliwości edukacyjnych; elastyczne sposoby uczenia się przez całe życie jako sposób na zlikwidowanie przepaści cyfrowej i podziałów społeczno-ekonomicznych).

Państwa członkowskie osiągnęły duży postęp w dziedzinie TIK dla edukacji od czasu sformułowania strategii lizbońskiej. Niemal wszystkie instytucje oświatowe i szkoleniowe są wyposażone w TIK i połączone przez TIK w sieci. Nadal jednak pozostaje wiele do zrobienia, aby potencjał TIK w dziedzinie wsparcia innowacyjnych metod pedagogicznych, szerzenia dostępu do uczenia się przez całe życie i zdobywania kluczowych kompetencji mógł być w pełni realizowany. To pozwoliłoby na zoptymalizowanie korzyści płynących z dotychczasowych inwestycji w uczenie się z wykorzystaniem tych technologii.

Priorytety działalności w ramach działania kluczowego 3:

3.1 Projekty wielostronne

3.1.1 Wzmacnianie kompetencji o charakterze ogólnym, takich jak kompetencje informatyczne, które stanowią pomost między światem edukacji a światem pracy

Istnieje pilna potrzeba zrozumienia i promowania nowych umiejętności potrzebnych do lepszego dopasowania kształcenia i szkolenia do potrzeb społeczeństwa wiedzy oraz lepszego wyposażenia obywateli w kluczowe kompetencje, a przez to wprowadzenia w życie polityki uczenia się i zdobywania umiejętności przez całe życie na XXI w. Wiele z tych umiejętności to umiejętności o charakterze ogólnym, czyli odnoszące się do różnych dziedzin, a TIK może pomóc w rozwijaniu tych umiejętności.

Wspieranie kompetencji o charakterze ogólnym wymaga nowatorskich metod i strategii w dziedzinie uczenia się i nauczania opartych na sposobach aktywnego uczenia się, takich jak uczenie się oparte na współpracy, partnerskie uczenie się w społecznościach, kreatywne rozwiązywanie problemów, odkrywanie, uczenie się przez działanie, uczenie się eksperymentalne, krytyczne myślenie i kreatywność.

Kompetencje informatyczne stanowią jedną z podstawowych umiejętności potrzebnych w życiu oraz niezbędnych do zdobycia zatrudnienia. W dziedzinie edukacji nie chodzi już o to, czy należy wykorzystywać technologię, ale o to, *jak, gdzie i do jakich* działań. Dlatego należy zwrócić uwagę na wsparcie pedagogiczne, możliwości edukacyjne oraz sposoby oceniania, które zachęcą do zdobywania kompetencji informatycznych i innych kompetencji o charakterze ogólnym.

Istnieje pilna potrzeba lepszego zrozumienia i wsparcia uczenia się kompetencji informatycznych w sposób nieformalny i pozaformalny. Sposoby te powinny być powiązane z formalnymi możliwościami edukacyjnymi w kontekście uczenia się przez całe życie (programy nauczania, wyniki nauczania), aby stanowić wkład w politykę uczenia się i zdobywania umiejętności przez całe życie.

3.1.2 Innowacyjne metody nauczania i oceny dla celów zróżnicowanych ścieżek kształcenia

Obecnie uczenie się nie ma już charakteru linearnego. W ciągu swojego życia ludzie korzystają z różnych ścieżek kształcenia, uzupełnionych o wiele formalnych i nieformalnych możliwości uczenia się oraz zasoby dostępne w Internecie. Jednak te nowe ścieżki kształcenia, łączące w sobie tradycyjne sektory edukacyjne i nieformalne sposoby uczenia się, stanowią istotne wyzwanie dla tradycyjnych programów nauczania, sposobów oceny i mechanizmów uznawania wyników uczenia się.

Projekty powinny rozwijać i analizować innowacyjne sposoby nauczania i oceny oraz metody wspierania tych zróżnicowanych, indywidualnych ścieżek kształcenia, tak aby pomagać uczniom w efektywnym przechodzeniu ze świata edukacji do świata pracy. Powinny one również pomagać organizacjom i samym uczniom lepiej oceniać wszystkie rodzaje efektów uczenia się i przyszłe potrzeby edukacyjne. Te nowe metody i podejścia powinny przyczyniać się do wprowadzenia w życie polityki uczenia się i zdobywania umiejętności przez całe życie.

Projekty realizowane w ramach każdego z priorytetów powinny obejmować:

- wykorzystanie internetowych społeczności osób uczących się do rozwijania kompetencji o charakterze ogólnym, takich jak umiejętność uczenia się, przedsiębiorczość, współpraca, praca w środowisku wielokulturowym, autonomia itp.;
- analizowanie tego, w jaki sposób kompetencje informatyczne mogą zostać lepiej zintegrowane z programami zajęć i wynikami nauczania, nie tylko na wszystkich poziomach formalnej edukacji, ale również w ramach uczenia się nieformalnego i pozaformalnego;
- wspieranie wykorzystania uczenia się nieformalnego i pozaformalnego w miejscu pracy jako uzupełnienia formalnego kształcenia/ szkolenia;
- wykorzystanie TIK do dywersyfikacji i personalizacji ścieżek kształcenia łączących w sobie tradycyjne sektory edukacji i nieformalne sytuacje edukacyjne;
- wykorzystanie narzędzi sieci społecznych opartych o TIK w celu ponownego przyciągnięcia osób objętych ryzykiem wykluczenia (osoby przedwcześnie kończące naukę szkolną, mniejszości etniczne, imigranci, starsi pracownicy itp.), a przez to stworzenie potencjału (ponownego) włączenia grup zagrożonych wykluczeniem do usług publicznych, nauki i zaangażowania obywatelskiego;
- wykorzystanie najlepszych praktyk i zwiększenie mobilności wirtualnej łączącej świat edukacji ze światem pracy, z uwzględnieniem nietradycyjnych ścieżek kształcenia;

- eksperymentowanie z nowymi metodami oceniania kształtującego i podsumowującego, które wspierają wspólne uczenie się przez Internet, partnerskie uczenie się, uczenie się pod własnym kierunkiem oraz mobilność wirtualną i uwzględniają zróżnicowane, indywidualne ścieżki kształcenia.

3.2 Sieci

3.2.1 Ogónoeuropejskie społeczności zainteresowanych osób promujące kompetencje informatyczne i inne kluczowe kompetencje o charakterze ogólnym potrzebne w życiu oraz do zdobycia zatrudnienia

Tematy obejmują:

- dzielenie się wiedzą, wymianę dobrych praktyk i ustanawianie nowych partnerstw strategicznych obejmujących wszystkie strony zaangażowane w nauczanie oparte na wykorzystaniu TIK, przy uwzględnieniu zarówno elementu popytu, jak i podaży (np. angażujące wydawców i osoby zajmujące się tworzeniem cyfrowych pomocy edukacyjnych na zasadach pracy doraźnej; środowiska biznesu, naukowe, polityczne i uczestników procesu edukacji, w tym uczniów);
- oferowanie porad i wsparcia w kwestiach międzysektorowych związanych z wykorzystaniem usług związanych z treściami cyfrowymi w kontekstach nauki formalnej, nieformalnej i pozaformalnej, takich jak zagadnienia prawne związane z prawami własności intelektualnej, standardy jakości, elektroniczne ocenianie i elektroniczne portfolio;
- opracowywanie wizji przyszłości, przewidywanych scenariuszy i zaleceń dotyczących znaczenia i wartości TIK dla transformacji systemów kształcenia i szkolenia w celu ich przystosowania do potrzeb przyszłego społeczeństwa opartego na wiedzy.

3.2.2 Ogónoeuropejskie społeczności osób dążących do ograniczenia informatycznego wykluczenia niektórych grup społeczno-ekonomicznych

Tematy obejmują:

- analizę, pogłębianie i rozpowszechnianie wniosków dotyczących tego, jak kompetencje informatyczne mogą pomóc grupom zagrożonym wykluczeniem w zwiększeniu ich poczucia własnej wartości, pewności siebie, autonomii i motywacji do powrotu do nauki; podkreślenie znaczenia analizy doświadczalnych dowodów i zbierania analiz przypadków dotyczących zagrożonych grup i nowych ścieżek kształcenia;
- dzielenie się wiedzą, wymianę dobrych praktyk i rozwój nowych partnerstw strategicznych z udziałem wszystkich zainteresowanych stron ze wszystkich obszarów życia społecznego (biznesu, organizacji społecznych, zainteresowanych podmiotów kształcenia i szkolenia, organizacji użytkowników itp.) w celu identyfikacji warunków, czynników sukcesu i barier na drodze do przekazywania kompetencji informatycznych i ich zdobywania przez grupy zagrożone wykluczeniem;
- opracowanie prognoz, zaleceń i wytycznych operacyjnych dotyczących tego, w jaki sposób edukacja może zmniejszyć wykluczenie informatyczne i zintegrować osoby wykluczone.

4. DZIAŁANIE KLUCZOWE 4 – UPOWSZECHNIANIE I WYKORZYSTYWANIE WYNIKÓW

Kontekst polityczny

Działanie kluczowe „Upowszechnianie i wykorzystywanie wyników” odzwierciedla rosnącą zarówno wśród osób odpowiedzialnych za kształtowanie polityki jak i praktyków świadomość potrzeby zapewnienia jak największej skuteczności finansowanych przez UE projektów i działań w celu wsparcia nowej strategii UE 2020 i wypełnienia programu prac „Edukacja i szkolenie 2010”, a także nowych strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia („ET 2020”).⁷⁶ W dokumencie tym uzgodniono, że „1. b) Współpraca europejska w dziedzinie kształcenia i szkolenia powinna być stosowna i konkretna. Powinna dawać jasne i widoczne wyniki, które można by regularnie i w sposób usystematyzowany przedstawiać, weryfikować i upowszechniać...” oraz „2. d) Rozpowszechnianie wyników: wyniki współpracy będą – z myślą o ich wyeksponowaniu na szczeblu krajowym i europejskim i zwiększeniu ich efektów - szeroko rozpowszechniane wśród stosownych zainteresowanych stron, a w odpowiednich przypadkach omawiane na szczeblu dyrektorów generalnych lub ministrów.”

Pomoc w tworzeniu ram skutecznego wykorzystania wyników na poziomie lokalnym, sektorowym, regionalnym, krajowym i europejskim, w połączeniu z działaniami komunikacyjnymi, jest więc głównym celem kluczowego działania 4. Działalność finansowana w ramach tego działania kluczowego stanowi wsparcie dla upowszechniania i wykorzystywania konkretnych osiągnięć w dziedzinie programów sektorowych i innych działań kluczowych.

Priorytetowo traktowane będą z reguły projekty zakładające zintegrowane podejście w ramach co najmniej dwóch różnych sektorów uczenia się przez całe życie, angażujące kluczowych decydentów lub wykazujące potencjał istotnego, wymiernego oddziaływania na szczeblu sektorowym, regionalnym, krajowym lub europejskim. Działania upowszechniające o dużym potencjale informacyjnym i komunikacyjnym będą również traktowane priorytetowo.

Priorytety działalności w ramach działania kluczowego 4:

4.1 Projekty wielostronne

Priorytetowo traktowane będą projekty skupiające się wokół:

4.1.1 Prowadzenia badań i identyfikacji barier oraz opracowywania skutecznych modeli rozpowszechniania i wykorzystywania wyników

Występuje rosnące zapotrzebowanie na nowe modele rozpowszechniania i wykorzystywania wyników. Takie nowe modele i metody powinny nie tylko rozpowszechniać informacje, ale także odgrywać kluczową rolę w zadaniach z zakresu „waloryzacji” (wykorzystania). Projekty powinny skupiać się na rozwoju odpowiedniej infrastruktury (analiza, mechanizmy, metodologie i narzędzia praktyczne) potrzebnej do ułatwienia wykorzystania wyników.

---

⁷⁶Ibid 6.

4.1.2 Znaczenia wyników oraz ich rozpowszechniania i wykorzystania

Projekty powinny brać pod uwagę wpływ działań z zakresu „waloryzacji” na cały program uczenia się przez całe życie. Powinny one identyfikować i wprowadzać modele praktyczne (z wyjątkiem analiz kosztów i korzyści) oceniające wpływ ich wyników, a także działań z zakresu rozpowszechniania i wykorzystania.

4.1.3 Przekazywania i wdrażania wyników (powielania) lub wykorzystywania ich do tworzenia polityki

Jednym z celów kluczowego działania 4 jest stworzenie pomostu pomiędzy wynikami projektu a decydentami. W związku z tym projekty powinny skupiać się na włączeniu ich do polityki, tj. na planowym procesie przekazania pomyślnych wyników programu „Uczenie się przez całe życie” decydentom na wszystkich poziomach: lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim. Powinny one dalej powielać dobre praktyki i przekazywać je nowym uczestnikom, którzy mogą z nich skorzystać. Poprzez powielanie, projekty powinny skupiać się na planowym procesie przekonywania indywidualnych użytkowników końcowych do przyjęcia lub zastosowania wyników programów i inicjatyw.

ROZDZIAŁ 3 – PROGRAM JEAN MONNET

Szczegółowe i operacyjne cele programu Jean Monnet

Cele szczegółowe programu Jean Monnet, określone w art. 35 ust. 1 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) stymulowanie nauczania, badań i debat w dziedzinie studiów nad integracją europejską;
- b) wspieranie istnienia odpowiedniego kręgu instytucji i stowarzyszeń zajmujących się kwestiami integracji europejskiej oraz kształcenia i szkolenia w perspektywie europejskiej.

Cele operacyjne programu Jean Monnet, określone w art. 35 ust. 2 decyzji ustanawiającej program, są następujące:

- a) stymulowanie procesów doskonalenia w nauczaniu, badaniach i debatach w zakresie studiów nad integracją europejską w szkołach wyższych na terenie Wspólnoty i poza jej granicami;
- b) rozszerzanie wiedzy i świadomości w zakresie kwestii integracji europejskiej wśród specjalistów akademickich oraz obywateli europejskich;
- c) wspieranie kluczowych instytucji europejskich zajmujących się kwestiami integracji europejskiej;
- d) wspieranie aktywności renomowanych instytucji i stowarzyszeń europejskich działających na rzecz kształcenia i szkolenia.

DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE NAUCZANIA, BADAŃ I DEBAT PROGRAMU JEAN MONNET

1. PROJEKTY DOTYCZĄCE KSZTAŁCENIA (MODUŁY JEANA MONNETA, KATEDRY JEANA MONNETA ORAZ KATEDRY JEANA MONNETA AD PERSONAM)

To działanie w ramach programu Jean Monnet ma na celu stymulację nauczania, badań i debat w dziedzinie studiów nad integracją europejską na poziomie instytucji szkolnictwa wyższego (w Unii Europejskiej i poza jej granicami). Celem jest tu zwiększanie wiedzy i świadomości na temat zagadnień integracji europejskiej wśród kadry akademickiej, studentów i obywateli na całym świecie.

Priorytetowo traktowane będą projekty, które:

- są otwarte dla studentów z innych instytucji szkolnictwa wyższego (np. mieszczących się w tym samym mieście lub regionie) oraz dla studentów, którzy nie mają automatycznie kontaktu z przedmiotami z zakresu integracji europejskiej (np. studentów kierunków ścisłych, inżynierskich, medycznych, pedagogicznych, artystycznych lub językowych itp.);
- mają wkład w proces uczenia się przez całe życie (w tym kształcenie dorosłych) i są otwarte na uczestnictwo grup społeczeństwa obywatelskiego (takich jak nauczyciele szkół podstawowych i średnich, dziennikarze, członkowie organizacji zawodowych itp.).

2. INNE PROJEKTY NAUKOWE I BADAWCZE (CENTRA DOSKONALENIA JEANA MONNETA, DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA I BADAWCZA ORAZ WIELOSTRONNE GRUPY BADAWCZE)

Priorytetowo traktowane będą projekty, które:

- obejmują działania akademickie wykorzystujące wielodyscyplinarne pomoce naukowe;
- wykazują otwartość wobec społeczeństwa obywatelskiego;
- obejmują naukowców w trakcie studiów doktoranckich lub mających mniej niż pięć lat doświadczenia pracy po uzyskaniu tytułu doktora;
- polegają na przygotowywaniu wspólnych działań transnarodowych i tworzeniu więzi strukturalnych z instytucjami akademickimi w innych państwach mających na celu opracowanie wyników badań, których nie można uzyskać poprzez działalność badawczą na poziomie krajowym (ten priorytet stosuje się jedynie do projektów związanych z działalnością informacyjną i badawczą oraz do wielostronnych grup badawczych).